

Projekt

z dnia 22 sierpnia 2024 r.
Zatwierdzony przez .....

**UCHWAŁA NR .....
RADY GMINY SZTUTOWO**

z dnia ..... 2024 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy
Sztutowo na lata 2024-2027**

Na podstawie art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.) oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 609 ze zm.) Rada Gminy Sztutowo uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Program Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Sztutowo na lata 2024 - 2027" stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Sztutowo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Załącznik do uchwały Nr .....
Rady Gminy Sztutowo
z dnia ..... 2024 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SZTUTOWO NA LATA 2024 – 2027

Sztutowo, lipiec 2024 r.

Opracowanie: Urząd Gminy w Sztutowie

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	str. 4
2. Podstawa prawna opracowania „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami” ...	str. 6
2.1. Cele opracowania „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami”.....	str. 6
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	str.6
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	str. 8
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	str. 8
4.2. Realizacja Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	str. 13
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	str. 20
5.1 Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	str. 20
5.2 Charakterystyka krajobrazu kulturowego Gminy Sztutowo ze wskazaniem obszarów i obiektów o szczególnym znaczeniu.....	str. 23
5.2.1 Charakterystyka gminy.....	str. 23
5.2.2. Historia obszaru Gminy Sztutowo.....	str. 24
5.3 Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego.....	str. 31
5.3.1 Dziedzictwo materialne Gminy Sztutowo.....	str. 33
5.3.2 Zabytki ruchome	str. 38
5.3.2 Zabytki archeologiczne.....	str. 39
5.4 Elementy dziedzictwa niematerialnego Gminy Sztutowo.....	str.44
5.5 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	str. 45
5.5.1 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków.....	str. 45
5.5.2 Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków.....	str. 47
5.5.3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	str. 47
5.6 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	str. 50
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy – analiza SWOT.....	str. 63
7. Założenia programowe oraz zasady realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	str. 69
8. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami	str. 70
8.1 Dotacje.....	str. 71

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

8.2 Źródła zewnętrznego finansowania – krajowe.....	str.74
8.2.1 Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.....	str. 77
8.3 Źródła zewnętrznego finansowania – pozostałe.....	str.79
9. Bibliografia.....	str.81
10. Spis tabel i zdjęć	str. 82

1. Wstęp.

Dziedzictwo kulturowe to dawne dobra kultury, które uważa się za wartościowe dla danej społeczności lub narodu. To świadectwo, jak żyły poprzednie pokolenia i historia miejsc oraz ludzi, którzy byli w danym miejscu przed nami. Polskie dziedzictwo kulturowe – poznaj najciekawsze pomniki historii, które warto odwiedzić!

Dziedzictwo kulturowe jest pojęciem dość złożonym – trudno je zmierzyć i jednoznacznie określić. Jedna z definicji mówi, że jest to zasób dóbr kultury, w tym architektury, sztuki, stanowisk archeologicznych czy twórczości ludowej, który podlega ochronie prawnej. Prawna definicja dziedzictwa kulturowego została zaproponowana w Konwencji UNESCO w sprawie ochrony światowego kulturalnego i naturalnego dziedzictwa i przyjęta w Paryżu 16 listopada 1972 r.

Dziedzictwo kulturowe dzieli się na materialne i niematerialne. Materialne dziedzictwo kulturowe to tzw. zabytki nieruchome, wśród których jedną z najważniejszych pozycji zajmują zabytki Światowego Dziedzictwa. Druga grupa – niematerialne dziedzictwo kulturowe – stanowią dobra, które zachowały się do naszych czasów za pomocą przekazu ustnego i tradycji. Dziedzictwo kulturowe uważa się za czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego, wyraz różnorodności kulturowej krajów oraz regionów świata oraz element, który pozwala lepiej integrować lokalną społeczność.

Definicja zabytku.

W myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem jest: nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

„Program opieki nad zabytkami dla gminy Sztutowo” jest kolejnym tego typu opracowaniem wykonanym dla naszej gminy. Pierwszy „Program ...” uchwalony przez Radę Gminy Sztutowo na lata 2008-2012 był jednym z pierwszych opracowanych w województwie pomorskim. Niniejszy „Program...” uwzględnia zmianę stanu prawnego, odzwierciedla stan aktualny obiektów zabytkowych w gminie oraz ustala zadania, które gmina będzie realizowała w latach 2024-2027 w ramach swojej polityki ochrony dziedzictwa kulturowego.

Gmina Sztutowo położona jest w północno-wschodniej części Żuław oraz sąsiadującym z nią odcinku Mierzei Wiślanej. Administracyjnie gmina należy do powiatu nowodworskiego województwa pomorskiego. Sąsiaduje z gminami Stegna, Krynica Morska, Nowy Dwór Gdański z województwa pomorskiego oraz z Gminą Elbląg z województwa warmińsko-mazurskiego.

Wewnętrzny podział administracyjny gminy Sztutowo wydziela osiem sołectw: Sztutowo, Grochowo Pierwsze, Grochowo Trzecie, Groszkowo, Kąty Rybackie, Kobyla Kępa, Łaszka, Płonina. Obszar gminy liczy 10 749 ha, a zamieszkuje ją 3 720 osób. Topografia gminy ukształtowała się w holocenie – Mierzeja Wiślana ma genezę przedhistoryczną, natomiast część żuławska gminy powstała w większości w średniowieczu przez zasypanie fragmentów Zalewu Wiślanego osadami niesionymi przez Wisłę Elbląską (Szkarpawę), Nogat oraz inne ramiona ujściowe Wisły. W związku z tak późnym ukształtowaniem się powierzchni gminy rozwój struktury osadniczej przypada na późne średniowiecze i czasy nowożytne.

Północna, leżąca nad morzem, część gminy posiada duży potencjał turystyczny związany z bliskością plaż oraz walorami krajobrazowymi prawie w całości zalesionej Mierzei Wiślanej.

Znacznie słabiej zagospodarowana turystycznie jest żuławska część gminy, choć ma także znaczne walory krajobrazowe – charakterystyczny krajobraz żuławski, świetnie nadające się do uprawiania żeglarstwa i turystyki wodnej tj. ujściowe odcinki Szkarpawy, Wisły Królewieckiej i Nogatu oraz wielki akwen Zalewu Wiślanego. Część obszaru gminy Sztutowo obejmuje Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” (obręb geodezyjny Kąty Rybackie).

Ważnymi elementami atrakcyjności turystycznej gminy Sztutowo są liczne zachowane zabytkowe budynki reprezentujące typowe dla Żuław okazy budownictwa wiejskiego. Niestety część z nich zagrożona jest przekształceniami zacierającymi ich zabytkowy charakter, a nawet całkowitą dewastacją. Dla ich ocalenia ważny jest stały monitoring ich stanu zachowania oraz – w miarę możliwości finansowych jednostek samorządowych oraz budżetu państwa – inicjowanie programów finansujących remonty i konserwację zabytków na terenie gminy.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

2.1. Cele opracowania „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami”

Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest dokumentem uzupełniającym do innych aktów planowania. Jest to dokument polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Głównym odbiorcą Programu Opieki nad Zabytkami jest lokalna wspólnota samorządowa.

Gminny program opieki nad zabytkami służy poprawie stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustala się w nim rozwiązania organizacyjne i finansowe, jak również edukacyjne i wychowawcze, które mają doprowadzić do osiągnięcia tego celu.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz. U. z 1997 r. nr 78 poz. 483 z p.óž. zm) w przepisach art.5, art. 6 ust 1 oraz w art.86.

Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony nad Zabytkami jest ustawa o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j Dz. U z 2022 poz 840) , która nakłada w art. 87 obowiązek sporządzenia przez samorzady wojewódzkie, powiatowe oraz gminne na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

Ustawa o samorządzie gminnym w Art. 7, ust. 1, pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku (t. j. Dz. U. z 2023 roku, poz.40 z późniejszymi zmianami) mówi, że: Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Uchwała nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022” określająca strategiczne cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środka służące do realizacji wyznaczonych celów.

Uchwała nr 455/XXXVIII/21 Sejmiku województwa Pomorskiego z dnia 29 listopada 2021 w sprawie uchwalenia Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie pomorskim na lata 2021 – 2024. Program ten określa zasady ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego województwa pomorskiego.

Uchwała nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030” określająca dalsze inwestowanie w zachowanie obiektów zabytkowych oraz usprawnianie systemu ochrony zabytków. W tym celu realizowany będzie projekt strategiczny pn. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami (KPOZOZ).

Inne ustawy:

- 1) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2022 poz. 2556 z późniejszymi zmianami),
- 2) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2022 r., poz. 916 z późniejszymi zmianami),
- 3) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (t. j. Dz. U. z 2023 r., poz. 344 z późniejszymi zmianami),
- 4) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późniejszymi zmianami),
- 5) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – prawo budowlane (t. j. Dz. U. z 2021 r., poz. 2351 z późniejszymi zmianami),
- 6) Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 194 z późniejszymi zmianami).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w ustawach:

- 1) Ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (t. j. Dz. U. z 2022 r. , poz. 385 z późniejszymi zmianami),
- 2) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t. j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2393 z późniejszymi zmianami)

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami odwołuje się do dokumentów, które połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, wojewódzkim oraz lokalnym.

Program w swoich działaniach programowych nawiązuje do polityki krajowej szczególnie w zakresie poprawy stanu zabytków, poprawy przepływu informacji pomiędzy gminą, a organami ochrony zabytków.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

➤ Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026

Program ten został przyjęty Uchwałą nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026”

Cel główny: Zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce

- ✓ Cel szczegółowy 1: Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnienie narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości
- ✓ Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków
- ✓ Cel szczegółowy 3: Rola zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).

W Krajowym programie 2023–2026 dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych obszarach: 1) organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce, 2) stanu zachowania zabytków w Polsce, w tym roli i znaczenia form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach, 3) komunikacji, partycypacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce.

Celem głównym „Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023–2026” jest zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce. Do realizacji tego celu opracowano trzy cele szczegółowe dotyczące:

- weryfikacji wybranego zasobu zabytków i wzmocnienia narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości;
- wzmocnienia potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków;
- roli zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).

Do realizacji wszystkich celów i zadań wymienionych w Krajowym programie 2023-2026 opracowano szczegółowy harmonogram wraz z planem finansowym programu. Dokument jest uzupełniony o projekt systemu wdrażania, monitoringu i ewaluacji oraz analizę ryzyka.

Istotnym rozwiązaniem, porządkującym zagadnienia przedstawione w Krajowym programie i uwzględnionym na każdym etapie prac nad dokumentem, są kierunki działań wskazujące na konkretne zadania priorytetowe w obszarze ochrony zabytków, przyjęte do realizacji do 2026 r. Są to:

- podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju;
- ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości;
- realizacja międzynarodowych zobowiązań;
- cyfryzacja procesów administracyjnych;
- wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków;
- reforma finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych;
- edukacja – podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

(zacytowano Streszczenie z treści Programu)

➤ **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) zwana SOR została przyjęta uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej Uchwałą Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. SOR jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa, która określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągnięcia oraz określa najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR.

Zadania powiązane z obszarem ochrony zabytków zostały uwzględnione w następujących obszarach:

- Obszar e-państwo – kierunek interwencji:
  - ❖ **Budowa i rozwój e-administracji – orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe.**

Wyznaczony projekt strategiczny:

Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej – kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

- Kapitał ludzki i społeczny – kierunek interwencji:

- ❖ **Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej. Działania do 2030 r.:**

– Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).

- ❖ Wzmocnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

➤ **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030**

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 zwana SRKS została przyjęta uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. To kontynuacja i aktualizacja Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020. SRKS jest jednym z instrumentów realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja tego celu odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach, których kluczowe znaczenie znajduje również odzwierciedlenie w nowym podtytule SRKS: współdziałanie, kultura, kreatywność. Są to:

- obszar 1: Współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie,

- obszar 2: Kultura – tożsamość i postawy obywatelskie,
- obszar 3: Kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny.

Pełniejszego wykorzystania wymaga wpływ wybranych zasobów i narzędzi z obszaru kultury i dziedzictwa narodowego na poziom kapitału społecznego, m.in. w wymiarze budowania tożsamości i kształtowania postaw obywatelskich. Wydarzenia, inicjatywy i zasoby o charakterze kulturalnym mogą wzmacniać poczucie wspólnoty i tożsamości, cementować środowiska lokalne, stwarzać przestrzeń do poszukiwań i inspiracji oraz stanowić miejsce spotkań dla różnych grup wiekowych i zawodowych. Niski poziom kapitału społecznego oraz podziały społeczne utrudniają budowanie wspólnoty państwowej, a także wpływają na osłabienie więzi z państwem i jego instytucjami.

Znaczenie kultury dla rozwoju i jakości kapitału społecznego jest wieloaspektowe. Z jednej strony warunkuje ona zachowania i postawy, ustanawia kody i sposoby komunikowania oraz organizacji społeczeństwa, z drugiej zaś stanowi zasób materialnych i niematerialnych dóbr, które tworzą fundament tożsamości i spoiwo społeczności. Potencjał kulturowy determinuje więc w istotnym zakresie sposoby podejmowania decyzji, umożliwia budowanie atmosfery otwartości i wzajemnego zaufania. Dziedzictwo kulturowe, umożliwiając budowanie i utrwalanie wspólnej tożsamości, jest kluczowym elementem potencjału kulturowego i stanowi bezcenny zasób, który powinien być wykorzystany dla obecnego i przyszłego rozwoju.

Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Projekt zakłada trzy cele szczegółowe Strategii, które obejmują:

- ❖ Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne poprzez: usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami, Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.
- ❖ Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich poprzez: tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze, ochronę dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury, digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury, umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę, wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.
- ❖ Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne poprzez: wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju

gospodarczym kraju, rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych, wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

W ramach celu szczegółowego 2 SRKS wyróżniono ponadto następujące priorytety:

- ❖ Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmocnienia uczestnictwa w kulturze,
- ❖ Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury,
- ❖ Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,
- ❖ Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,
- ❖ Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Wykaz programów przewidzianych w strategii:

- Narodowy Program Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego – program obejmujący takie działania, jak: rozwój instytucji dialogu obywatelskiego, zniesienie barier rozwojowych dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego, reformę systemu finansowania organizacji przez państwo, edukację obywatelską i historyczną oraz rozwój wolontariatu.
- Niepodległa – program budowania kapitału społecznego i wspólnoty obywatelskiej, zogniskowany wokół obchodów 100 rocznicy odzyskania niepodległości Polski, obejmujący m.in. kształtowanie postaw patriotycznych, budowanie pamięci zbiorowej i spójnego wizerunku Polski, włączanie obywateli do działania na rzecz dobra wspólnego.
- Pakiet dla Przemysłów Kreatywnych – ukierunkowany na wsparcie innowacyjnych produktów sektorów kultury i kreatywnych. Pakiet umożliwi budowanie przewagi konkurencyjnej w sektorze i przeciwdziałania odpływowi kapitału kreatywnego. Proponowane działania obejmują m.in. wprowadzenie zachęt dla realizacji produkcji audiowizualnych w Polsce, wprowadzenie wakacji podatkowych dla firm z sektora kreatywnego, ustanowienie tzw. szybkiej ścieżki podatkowej dla międzynarodowych produkcji z segmentu audiowizualnego.
- Program Klub – program wspierający działalność klubów sportowych (skierowaną do dzieci i młodzieży), które stanowią lokalne centra aktywności społecznej oraz są miejscem aktywnego spędzania czasu, budowania więzi społecznych i rozwijania kompetencji, takich jak umiejętność pracy w grupie,

wytrwałość czy pracowitość.

- Rozwój Czytelnictwa – projekt ma na celu poprawę stanu czytelnictwa w Polsce poprzez wzmocnienie roli bibliotek publicznych, szkolnych i pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego stanowiących centrum dostępu do kultury i wiedzy.

Wypracowana lista projektów strategicznych SRKS obejmuje m.in.:

- Rozwój turystyki kulturowej – projekt ma na celu realizację działań systemowych dotyczących zabytków znajdujących się na szlakach kulturowych i uznanych za Pomniki Historii, w tym dofinansowanie prac konserwatorskich oraz projektów
- wspierających proces upowszechniania dziedzictwa kulturowego i jego wartości, a także aktywizujących zaangażowanie społeczne w proces ochrony i opieki nad zabytkami. Celem projektu jest stymulowanie rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez wzrost atrakcyjności turystycznej opartej na zasobach kulturowych.

4.2. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.

Przy sporządzaniu Gminnego Programu Ochrony nad Zabytkami omówiono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Sztutowo wynikające z dokumentów na poziomie:

- wojewódzkim: Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030, Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030, Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2021- 2024;
- powiatowym: Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu Nowodworskiego w latach 2015-2022,
- Powiatowy Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konflikty Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowej dla Powiatu Nowodworskiego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Sztutowo jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi ww. dokumentach.

➤ Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 została przyjęta uchwałą

nr 376/XXXI/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 12 kwietnia 2021 r.

To podstawowy dokument prowadzenia polityki rozwoju województwa pomorskiego. W Strategii wyznaczono 12 celów operacyjnych ujętych w ramach trzech celów strategicznych: trwałe bezpieczeństwo, otwarta wspólnota regionalna i odporna gospodarka. Problematykę ochrony dóbr kultury w sposób bezpośredni poruszają następujące cele:

Cel strategiczny – Otwarta wspólnota regionalna.

Cel operacyjny strategiczny – Kapitał społeczny

Uwarunkowania tematyczne tego celu to m.in.:

- Podnoszenie wiedzy i świadomości wszystkich mieszkańców w obszarach kluczowych dla regionu, w szczególności: aktywności obywatelskiej i równego traktowania, kultury i tożsamości regionalnej, środowiska i klimatu, zdrowego trybu życia, racjonalnych zachowań komunikacyjnych, cyfryzacji oraz przedsiębiorczości;
- Zachowanie i upowszechnienie dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego;
- Rozwój infrastruktury (instytucji) kultury, e-kultury oraz oferty uwzględniającej zagadnienia różnorodności kulturowej i dialogu obywatelskiego.

➤ **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030**

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030 został przyjęty uchwałą nr 318/XXXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego dnia 29 grudnia 2016 r.

Plan jest opracowaniem o charakterze regionalnym, stanowi integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego w zakresie przestrzennej koordynacji działań. Dzięki zintegrowanemu systemowi planowania zapewniona jest odpowiednia korelacja planu z koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju oraz ze strategią rozwoju województwa. Ustalenia planu nie stanowią prawa miejscowego i tym samym nie naruszają autonomii gmin w zakresie gospodarki przestrzennej, umożliwiają jednak ubieganie się o środki finansowe regionalne, krajowe i unijne na realizację zadań celu publicznego.

Kierunek polityki przestrzennego zagospodarowania województwa wyznaczono

w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego: Ochrona obszarów o charakterystycznym krajobrazie kulturowym lub znaczeniu historycznym.

Polityka przestrzenna wyznaczona w ww. kierunku koncentruje się na:

- Zachowaniu, ochronie tożsamości historyczno-kulturowej oraz promocji zasobów i walorów kulturowych województwa, a w szczególności obiektów zabytkowych i założeń przestrzennych.
- Rewaloryzacji zdegradowanych przestrzeni o bogatej tradycji historycznej oraz obiektów zabytkowych.
- Rozwijaniu i promowaniu szlaków kulturowych ukształtowanych w oparciu o zasoby kulturowe.

Zasady zagospodarowania przestrzennego, określające sposób realizacji kierunku:

- Zasada harmonijnego kształtowania zagospodarowania przestrzennego obszarów i obiektów o wartościach kulturowych i krajobrazowych oraz ich otoczenia, w szczególności wpisanych do rejestru oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków, ustanowionych pomników historii i parków kulturowych.
- Zasada ochrony walorów widokowych, w tym panoram oraz przedpoli ekspozycyjnych zabytkowych wsi i miast, obiektów zabytkowych oraz dóbr kultury współczesnej stanowiących dominanty architektoniczne.
- Zasada ochrony dziedzictwa archeologicznego i udostępniania stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową dla celów dydaktycznych, naukowych i turystycznych, poprzez np. tworzenie parków kulturowych dziedzictwa archeologicznego.
- Zasada kształtowania w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego sieci szlaków kulturowych, wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę towarzyszącą oraz rozpoznawalny w przestrzeni system identyfikacji wizualnej.
- Zasada kształtowania otoczenia obiektów dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej w sposób kreujący przestrzeń publiczną integrującą mieszkańców, z uwzględnieniem i poszanowaniem wartości kulturowych i krajobrazowych.
- Zasada stosowania tradycyjnych dla poszczególnych części regionu form architektury wiejskiej (w zakresie bryły, kształtu dachu, detalu architektonicznego i materiałów wykończeniowych).

- Zasada zachowania wartościowych drewnianych obiektów dziedzictwa kulturowego a w sytuacjach, które tego wymagają, przenoszenia najwartościowszych obiektów do parków lub muzeów etnograficznych.
- Zasada obejmowania ochroną planistyczną w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obiektów ujętych w gminnych ewidencjach zabytków oraz wartościowych obiektów historyczno-kulturowych nie objętych
- dotychczas żadną prawną formą ochrony.
- Zasada określania w treści studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, obszarów i obiektów o wysokich wartościach kulturowych, proponowanych w Planie do objęcia ochroną w postaci pomników historii i parków kulturowych. Brak woli określenia tych obszarów wymaga indywidualnego uzasadnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Zasada uwzględniania w gminnych dokumentach planistycznych programów opieki nad zabytkami, sporządzanych w oparciu o aktualne gminne ewidencje zabytków, a w przypadku braku programów opieki nad zabytkami i ewidencji gminnej, uwzględnianie ewidencji wojewódzkiej.

➤ **Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2021-2024**

Program Opieki nad Zabytkami Pomorskiego na lata 2021-2024 został przyjęty uchwałą nr 455/XXXVIII/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 listopada 2021 r. Program jest to dokumentem kontynuującym politykę zapoczątkowaną programem na lata 2007-2010 i kontynuowaną programem na lata 2011-2014 oraz 2016-2019. W Programie określono cel, priorytety i kierunki działań programu opieki nad zabytkami w województwie pomorskim. Celem strategicznym Programu jest wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego, służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej, a realizowany jest przez priorytety, podzielone na kierunki i działania.

Cel ten ma być realizowany w ramach dwóch priorytetów:

- Optymalizacja dziedzictwa kulturowego służąca budowaniu tożsamości regionalnej.

- Upowszechnianie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego regionu.

Kierunki działań w ramach Priorytetu: Optymalizacja dziedzictwa kulturowego służąca budowaniu tożsamości regionalnej:

- Ochrona dziedzictwa kulturowego służąca budowaniu tożsamości regionalnej
- Opieka nad zabytkami

Kierunki działań w ramach Priorytetu : Upowszechnianie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego regionu:

- Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.
- Wspieranie działań na rzecz zachowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

➤ **Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu Nowodworskiego w latach 2015-2024**

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu Nowodworskiego w latach 2015-2024. Strategia Rozwoju Powiatu Nowodworskiego na lata 2015-2024 opracowana została w celu realizacji lokalnych działań rozwojowych, które będą spójne z polityką strategiczną gmin tworzących powiat oraz polityką Obszaru Metropolitalnego Gdańsk -Gdynia-Sopot, którego Powiat Nowodworski jest partnerem. Jest ona narzędziem realizacji lokalnej polityki społeczno-gospodarczej z wykorzystaniem zintegrowanych przedsięwzięć strategicznych. Strategia powstała w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju, a więc rozwoju z zachowaniem odpowiednio ukształtowanych relacji pomiędzy wzrostem gospodarczym a dobrym stanem środowiska i wysoką jakością życia człowieka (w tym jego zdrowiem). Na terenie powiatu znajduje się wiele świadectw kultury materialnej. Najliczniej reprezentowane są zabytki architektury sakralnej i zabudowy wiejskiej. Niektóre z nich odzyskały swoją dawną świetność, a niektóre czekają jeszcze na odrestaurowanie. Jest tu także wiele mniej okazałych świadków historii, np.: stare cmentarze, domy podcieniowe i wiatraki. Powiat nowodworski charakteryzuje się dużym nasyceniem wartości oraz zróżnicowaną strukturą dziedzictwa kulturowego. Do najważniejszych obiektów sakralnych regionu należą: kościół ryglowy w Stegnie z XVII w., w którym corocznie odbywają się międzynarodowe koncerty organowe; kościół gotycki z XIV w. w Niedźwiedzicy; kościół gotycki w Nowej Cerkwi; murowany kościół z 1841 r. zbudowany na fundamentach

rozebranego w 1639 roku kościoła gotyckiego w Żuławkach; murowany kościół z 1344 r. w Kmiecinie z niepowtarzalną architekturą; kościół murowany z połowy XIV w. w Orłowie; kościół częściowo drewniany, częściowo murowany z XIV i XVI w. w Marynowach; kościół murowany z 1334 r. z wieżą z 1337 r. w Jezierniku; drewniany kościół z 1712 r. z gontowym dachem, organami z 1687 r. oraz starymi malowidłami ludowymi w Palczewie; kościół neogotycki z 1847 r. z dzwonem pochodzącym z kościoła ewangelickiego datowanym na 1834 r. w Nowym Dworze Gdańskim. Na terenie powiatu znajdują się również obiekty związane z działaniami wojennymi. Należą do nich liczne pomniki, obeliski, upamiętniające miejsca stoczonych walk, miejsca kaźni. W Sztutowie mieści się były niemiecki obóz koncentracyjny Stutthof – Miejsce Pamięci Narodowej, w którym w latach II wojny światowej zginęło ok. 85 tys. więźniów trzynastu narodowości. Obóz był miejscem deportacji nie tylko polskiej ludności z Pomorza, ale i aresztowanych z innych regionów Polski, jak również więźniów innych narodowości. Wizja i misja rozwoju powiatu nowodworskiego.

WIZJA

Powiat nowodworski konkurencyjnym gospodarczo, rozpoznawalnym i proekologicznym obszarem turystyczno-rolniczym, zamieszkałym przez aktywnych oraz zintegrowanych mieszkańców.

Powiat nowodworski w roku 2024 to:

- ❖ Rozpoznawalny w kraju i za granicą obszar turystyczny z całoroczną ofertą turystyczną opartą o lokalne walory przyrodniczo-kulturowe;
- ❖ Konkurencyjna lokalizacja dla potencjalnych inwestycji, w tym Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych (BIZ);
- ❖ Dogodne miejsce do zrównoważonego rozwoju sektora rolno-spożywczego;
- ❖ Obszar przedsiębiorczych mieszkańców, włączonych w tworzenie lokalnej polityki społeczno-gospodarczej;
- ❖ Bezpieczna przestrzeń z bogatą ofertą kulturalną, sportową i rekreacyjną;
- ❖ Obszar z różnorodną ofertą edukacyjną dostosowaną do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz potrzeb osób niepełnosprawnych;
- ❖ Rozwinięta infrastrukturalnie przestrzeń o czystym środowisku

MISJA

Budowanie konkurencyjnego potencjału społeczno-gospodarczego powiatu nowodworskiego w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju, w tym m.in.

aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców, tworzenie atrakcyjnych warunków inwestycyjnych, osadniczych oraz wspieranie rozwoju innowacyjnych form produkcji rolnej, poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wykreowanie, sieciowanie i intensywna promocja całorocznych produktów turystycznych, tworzonych w oparciu o lokalne walory przyrodniczo-kulturowe.

Misja pozwala na jednoznaczne wytypowanie obszarów priorytetowych oraz celów strategicznych Strategii, określa przyszłe korzyści oferowane przez powiat nowodworski zarówno jego mieszkańcom, jak i turystom oraz inwestorom.

Cele operacyjne:

- Utworzenie całorocznej oferty turystyczno-kulturalnej

Rodzaje działań:

- Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych na terenie powiatu nowodworskiego;
- Poprawa stanu i rozwój infrastruktury turystycznej, w tym utworzenie nowych ścieżek pieszych i rowerowych oraz połączeń komunikacji wodnej;
- Rozwój lecznictwa uzdrowiskowego i turystyki zdrowotnej;
- Wspieranie działań w zakresie tzw. „srebrnej gospodarki”;
- Dalszy rozwój i promocja turystyki 3S;
- Wsparcie i rozwój turystyki aktywnej w oparciu o istniejącą infrastrukturę turystyczną, dziedzictwo kulturowe (specjalistyczna oferta turystyczna) oraz ekonomię wody;
- Rozwój kolei wąskotorowej, jako jednego z produktów turystycznych powiatu,

➤ Powiatowy Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowej dla Powiatu Nowodworskiego.

Powiatowy Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowej dla Powiatu Nowodworskiego został zatwierdzony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku oraz przez Wojewodę Pomorskiego. Obecnie trwają prace aktualizujące ten planu.

Niniejszy plan opracowywany jest na podstawie § 3 ust. 1 pkt. 3 i § 4 ust 3 Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowych

(Dz.U. 2004.212.2153).

Celem Planu jest ochrona dóbr kultury przed następstwami konfliktu zbrojnego, zniszczeniem lub uszkodzeniem, dewastacją, zaginięciem lub wywozem za granicę, a także na zabezpieczeniu im warunków trwałego istnienia, opracowaniu naukowej dokumentacji, ewidencji i rejestracji oraz na ich konserwację lub odbudowę.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.

Poniżej omówiono obowiązujące dokumenty gminne, które dotyczą dziedzictwa kulturowego gminy.

➤ **Strategia Rozwoju Gminy Sztutowo na lata 2022-2030**

Strategia Rozwoju Gminy Sztutowo na lata 2022-2030 została przyjęta Uchwałą nr XXXVIII/395/2022 Rady Gminy Sztutowo w dniu 28 marca 2022 r.

Strategia rozwoju Gminy Sztutowo jest istotnym dokumentem cyklicznym, który wskazuje cele i kierunki działania ważne do osiągnięcia założeń strategicznych dla tej jednostki. Dokument ten wpisuje się w ustalenia kierunkowe, które wynikają z bieżącej polityki regionalnej, krajowej oraz unijnej. Do realizacji wspomnianych założeń strategii niezbędne jest wykorzystanie wewnętrznego i ponadlokalnego potencjału i produktów. Należy mieć na względzie również strategie gmin ościennych. Zważywszy na przenikające się powiązania tych jednostek odnośnie do społecznych, środowiskowych, gospodarczych i przestrzennych stref.

Misja

Polepszanie jakości życia mieszkańców Gminy Sztutowo poprzez zachowanie zrównoważonego rozwoju społeczno - gospodarczego z jednoczesnym poszanowaniem środowiska naturalnego, jak i wykorzystanie jego turystycznych walorów.

Wizja

Gmina Sztutowo to konkurencyjny gospodarczo, prorodzinny i agroturystyczny obszar o proekologicznym działaniu.

- ❖ Poprawa atrakcyjności przestrzeni publicznej.
- Ścieżki nordic walking w południowej części gmin

- Ścieżka ornitologiczna z punktami obserwacyjnymi nad Zalewem Wiślanym
- Ścieżka historyczno-edukacyjna w Sztutowie – tablice w kilkunastu punktach oraz opracowanie trasy, wydawnictwa z mapą i opisem, strony internetowej, filmu promocyjnego

W kartach historii teren Gminy Sztutowo nie należał do obszarów dogodnych dla osadnictwa. Jednak obecne na obszarze Gminy stanowiska archeologiczne dowodzą o tym, że na tych terenach, był obecny człowiek. Historyczne układy ruralistyczne i ich ślady na obszarze Gminy zostały w znacznej części zniszczone podczas historycznych wojen. Co więcej układy historyczne zostały w większości zniekształcone lub zatarte w następstwie przebudowy obszarów mieszkalnych i ich rozwoju. W związku z tym bardzo istotne jest z punktu widzenia zasobów kulturowych ich ochrona i zachowanie.

➤ **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sztutowo.**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sztutowo przyjęte zostało Uchwałą nr XLIII/433/2022 Rady Gminy Sztutowo z dnia 13 września 2022 r.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwane dalej „studium”, jest podstawowym dokumentem planistycznym, który określa politykę przestrzenną gminy, w tym zasady zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity1 Dz.U. 2022 poz. 503).

Przedmiotem studium jest dostosowanie jego problematyki do wymogów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz konieczność dokonania aktualizacji uwarunkowań i określenia kierunków zmian w polityce przestrzennej Gminy, uwzględniających oczekiwania mieszkańców i władz lokalnych, przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju. Zasadniczym celem studium jest umożliwienie prowadzenia spójnej polityki przestrzennej, powiązanej z rozwojem gospodarczym i społecznym, z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Niniejszy dokument wskazuje potencjał rozwoju przestrzennego, możliwości zagospodarowania nowych terenów oraz stopień przekształceń istniejącego zagospodarowania, a także konieczność ochrony obszarów i obiektów wartościowych.

Obiekty objęte ochroną konserwatorską

Na obszarze Gminy Sztutowo znajdują się obiekty zabytkowe, wśród których znajdują się domy mieszkalne, budynki gospodarcze i użyteczności publicznej, budowle hydrotechniczne, a także zespół obozu koncentracyjnego Stutthof o dużym znaczeniu historycznym. Ochroną konserwatorską objęta została głównie zabudowa wpisująca się w krajobraz przyrodniczy i kulturowy.

Na obszarze Gminy znajdują się 4 obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa pomorskiego.

Tabela nr 1 Zabytki wpisane do rejestru zabytków

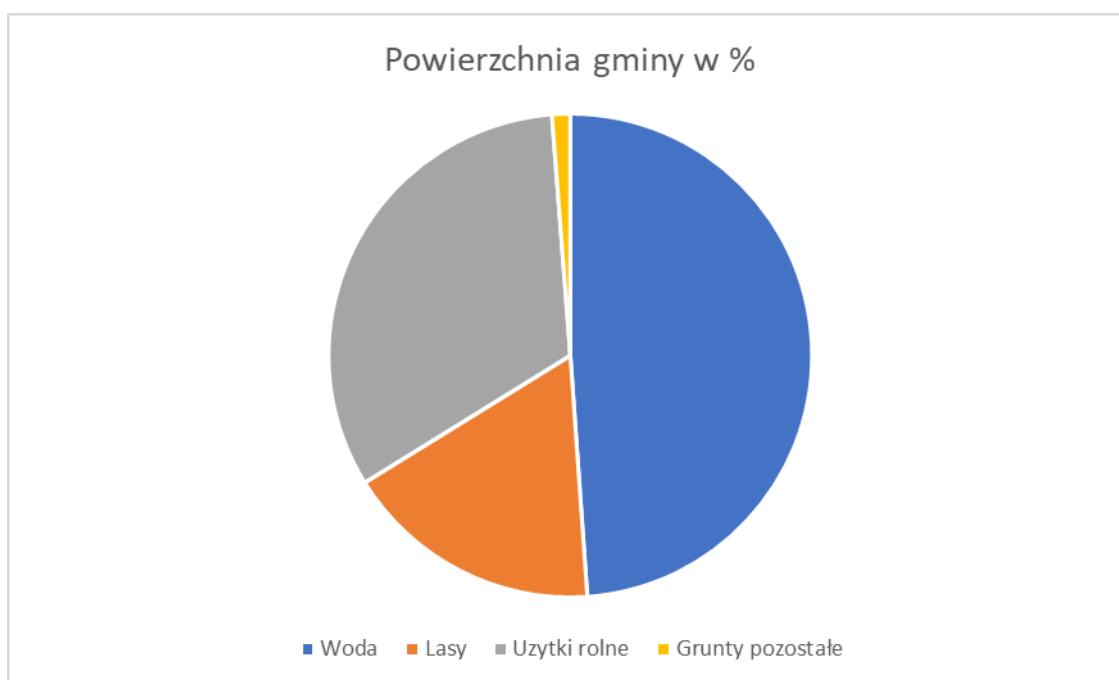
Lp.	Obiekt zabytkowy	Nr rej./dawny nr rej./ data wpisu	Adres
1.	Zespół obozu koncentracyjnego Stutthof wraz z zabudowaniami; układem drożnym; układem zieleni i pozostałościami urządzeń obozowych (część SS: wartownia; komendantura; garaże; budynek gospodarczy; barak administracyjny-kantyna; barak administracyjny - Rapportabteillung; psiarnia, willa komendanta obozu; bunkry ziemne w skarpie płd.; budynek ogrodnictwa i ogrodzenie; Stary Obóz -blok kobiecy; blok VIII i VIII a, komora gazowa, krematorium, fundamenty nieistniejących baraków, ogrodzenie z wieżami strażniczymi i bramami; Nowy Obóz : 21 bloków-pomników w miejscach niezachowanych baraków; tereny fabryczne z 3 halami d. Niemieckich Zakładów Zbrojeniowych; Nowa Kuchnia-obiekt gospodarczy; Stos Całopalny) wraz z terenem obozu	1361 / 214/92 / 19.02.1992	Sztutowo ul. Muzealna
2.	Szkoła z budynkiem gospodarczym	1372 / 235/92 / 27.02.1992	Sztutowo ul. Szkolna 13
3.	Dom z budynkiem gospodarczym	1373 / 231/92 / 18.11.1992	Sztutowo ul. Gdańska 31
4.	Most drogowy zwodzony na rzece Wiśle Królewieckiej w ciągu drogi nr 09171	1551 / 471/95 / 03.07.1995	Sztutowo Ul. Gdańska

- ❖ Grochowo Trzecie,
- ❖ Groszkowo,
- ❖ Kąty Rybackie,
- ❖ Kobyla Kępa,
- ❖ Łaszka,
- ❖ Płonina,
- ❖ Sztutowo,
- ❖ Grochowo Pierwsze.

Obszar Gminy obejmuje 10 749 ha, w tym blisko 48% to wody, 17% - lasy, 32% - użytki rolne i 3% - grunty pozostałe . Obszary prawnie chronione zajmują 10 745 ha tj. 99,96%. Gmina stanowi 16,47% powierzchni powiatu.

5.2.2. Historia obszaru Gminy Sztutowo.

Osadnictwo na Żuławach związane było bezpośrednio z przyrastaniem lądu kosztem morza. W okresie neolitu (2500-1700 lat p.n.e.) na Żuławach Malborskich istniały prawdopodobnie sezonowe osady łowców fok kultury rzucewskiej. W północnej strefie Żuław najwcześniej powstała Mierzeja Wiślana. Sformowała się z łańcucha wysp utworzonych w wyniku akumulacji osadów niesionych przez prądy morskie.

Na początku naszej ery, w okresie wpływów rzymskich, funkcjonował „szlak

bursztynowy” – z wybrzeża Bałtyku (z Sambii przez Mierzeję) prowadził do północnej Italii. Szlak ten istniał także we wczesnym średniowieczu. W okresie tym tylko mierzeja wynurzała się ponad poziom morza; poprzecinana była głębiami, odprowadzającymi wodę z Zalewu Wiślanego do Zatoki Gdańskiej. Reszta terenu pokryta była jeszcze wodami Zalewu. Przyrost delty Wisły Elbląskiej i Królewieckiej w późnym średniowieczu rozpoczął proces tworzenia się żuławskiej części dzisiejszej Gminy Sztutowo.

Tereny na północ od Wisły Gdańskiej i Elbląskiej (Szkarpawy) określano w średniowieczu jako Mierzeję Gdańską. Jej środkowo-wschodnią częścią był obszar znajdujący się obecnie w granicach Gminy Stegna, zwany Starą Mierzeją Wewnętrzną. Na terenie tym leżą obecnie wsie: Mikoszewo, Jantar oraz powiązane z nim funkcjonalnie wsie: Drewnica, Przemysław. Na wschód od Starej Mierzei Wewnętrznej rozciągała się Mierzeja Tylnia. Na jej zachodnim skraju leży obecnie Sztutowo. Na początku XIII wieku, przed kolonizacją niemiecką, Mierzeję Gdańską zamieszkiwali Prusowie i Pomorzanie. Wchodziła ona w skład Księstwa Pomorskiego. W wyniku podboju Prus przez Zakon Krzyżacki, w latach 30. i 40. XIII wieku wytworzyła się na mierzei granica krzyżacko-pomorska. Część krzyżacka mierzei weszła prawdopodobnie w skład diecezji sambijskiej. Granica z Państwem Zakonnym nie była trwała. W wyniku agresji krzyżackiej Księstwo Pomorskie utraciło wschodnią część Mierzei Gdańskiej. Cała Mierzeja Gdańska wpadła w ręce Krzyżaków po dokonanych przez nich w 1308 r. podboju Pomorza Wschodniego. Dzisiejsze Żuławy Malborskie (Wielkie) zostały włączone do komturii malborskiej. Północna część komturii podlegała urzędowi rybackiemu w Szkarpawie.

W czasach krzyżackich nastąpiło decydujące przekształcenie krajobrazu Żuław. Prace regulacyjne w delcie Wisły prowadzono już wprawdzie w XIII w., jednak zasadnicza ich część została wykonana w XIV i XV w. W 1407 r. władze Zakonu wydały rozporządzenie „Die gemeine Landtafel”, które stanowiło prawną podstawę organizacji systemu regulacyjnego i melioracyjnego na Żuławach. Dla sprawnej kontroli i organizowania prac przy wałach wprowadzono urzędy starosty żuławskiego i przysięgłych wałowych, którym podlegała w zakresie ich kompetencji ludność ze wszystkich wsi żuławskich. Mieszkańcy poszczególnych wsi mieli obowiązek opiekować się wyznaczonymi odcinkami wałów. Musieli także brać udział we wznoszeniu nowych obwałowań. Urzędnicy tego tzw. zarządu tam byli wybierani przez miejscową ludność i zatwierdzani przez władze Zakonu lub miast do których dane

tereny należały. Z regulacją Żuław związana była szeroka akcja lokacyjna wsi, połączona w znacznym stopniu z napływem kolonistów z zachodniej Europy, prawdopodobnie przede wszystkim z Fryzji. Kolonizacja ta miała decydujące znaczenie dla ukształtowania się oblicza etnicznego i kulturowego Żuław.

Pierwsza wzmianka o Sztutowie pochodzi z 1432 r. Prowadzona była tu hodowla koni (Stude=Stute – kobyła, klacz). Przypuszczalnie stadnina ta należała do wielkiego mistrza i prowadzona była przez jego służbę. W 1410 roku, w trakcie Wielkiej Wojny z Zakonem, Sztutowo zostało ograbione przez bandę Mossesa z Gdańska. Czerwony Dwór (Rotenhof lub Rotenhaus) występuje po raz pierwszy w dokumentach w 1417 r. Prawdopodobnie znajdował się pomiędzy Sztutowem a Kobbelgrube (wschodnią częścią Stegny). Często był odwiedzany przez wielkich mistrzów, na co wskazuje wystawianie przez nich dokumentów lokacyjnych dla osad i karczm. W Czerwonym Dworze odbywały się także narady i pertraktacje (m. in. rokowania pokojowe w 1465 r.). Do okręgu szkarpawskiego należała także buda jesiotrowa (Störhaus) w Przeszkodzie. Skowronki (Fogelzange), które bywają utożsamiane z istniejącym już w XIII wieku Rogowem, występują po raz pierwszy w dokumencie z 1495 r. Należały wtedy do urzędu rybickiego w Elblągu. Znajdowała się tam przystań. Była też prawdopodobnie prowadzona hodowla świń oraz uprawa pszenicy.

Rybacy nie płacili czynszu gruntowego ale podymne oraz, dwa razy w roku, Strantzins (prawdopodobnie była to zwyczajowa opłata odpowiadająca czwartej części połowu). Ściąganiem opłat zajmowali się ćwiartnicy, a sądy sprawował rybicki. Opłata „drzewna” (Holzgelt) była pobierana od rybaków za pozyskiwanie drewna (wysokość była uzależniona od wielkości łodzi). Na posiadanie narzędzi rybackich takich jak niewód, sieci zastawne, włók zwany kajtlem potrzebne były zezwolenia. Zezwoleniami tymi handlowano. Uprawnienia do połowu jesiotra miał jedynie Zakon Krzyżacki, a początkowo także trzy klasztory dominikanów z Gdańska oraz cystersów z Pelplina i Oliwy. Przypadkowo złowione jesiotry, a także szczupaki, łososie i karpie, rybacy musieli oddawać urzędowi rybickiemu.

Rybacy okresowo zajmowali także wyspy które tworzyły się pomiędzy ramionami ujściowymi Wisły Elbląskiej i Królewieckiej. Wyspy te zwane „kępami” stopniowo powiększały się tworząc jednolity, choć poprzecinany rzekami i kanałami, obszar obecnej żuławskiej części Gminy Sztutowo. Na północ od dzisiejszego Groszkowa już w XV wieku odnotowano karczmę w Czamosie (obecnie Zarzecze). Karczmy istniały

także w Sztutowie (przywilej z 1432 r.), w Neukrug (Nowice; przywilej Kazimierza Jagiellończyka), Kobbelgrube (przywilej z 1432 r.) i w Skowronkach (pierwsza wzmianka z 1439 r.). W Kobbelgrube istniała parafia co najmniej od 1465 r. Kościół parafialny istniał także w Skowronkach (przed 1454 r.). Prawdopodobnie uległ on zniszczeniu, a nowy kościół wybudowano w Przebrnie. Innym ważnym źródłem dochodu mieszkańców mierzei był bursztyn, który był uważany za regale. Zebrany bursztyn był sprzedawany Zakonowi lub pośrednikom, którzy także musieli sprzedać go Zakonowi. Złamanie monopolu na posiadanie i handel bursztynem groziło nawet karą śmierci.

Wojna trzynastoletnia, tak jak i wszystkie następne wojny włącznie z II wojną światową, przyczyniła się do znacznego zniszczenia systemu irygacyjnego Żuław. Mieszkańcy nie zawsze byli w stanie podczas trwania działań wojennych w sposób dostateczny dbać o wały, tamy przeciwpowodziowe, kanały irygacyjne. W trakcie wojen dochodziło także do celowych zalań i podtopień przystosowujących teren do walki. Na początku wojny trzynastoletniej chłopci żuławscy zorganizowani dzięki uczestnictwu w zarządzie tam zostali przyjęci do Związku Pruskiego. Świadczyło to o ich dobrej samoorganizacji oraz dużym znaczeniu społecznym i politycznym.

W 1457 r. Kazimierz Jagiellończyk zastawił okręg szkarpawski spółce kupców gdańskich za 7 tysięcy florenów. Mimo tak wysokiej kwoty dzierżawnej i mimo zniszczeń wojennych dzierżawcy uzyskiwali z okręgu znaczne dochody. W 1505 r. doprowadziło to do sporu Gdańszczan z biskupem warmińskim o Szkarpawę. Od XV wieku funkcjonował szlak pocztowy (Nehrungstrasse, Poststrasse), łączący Gdańsk z Królewcem (m.in. przez Kobbelgrube).

W XVI wieku rozpoczęła się druga faza kolonizacji – sprowadzeni zostali na Żuławy osadnicy niderlandzcy, tzw. olendrzy (większość z nich była mennonitami – anabaptystami z Niderlandów). Odegrali oni wybitną rolę w regulacji delty Wisły Elbląskiej. Pojawienie się na Żuławach Olędrów utrwaliło dominujące na tym terenie stosunki społeczne, charakteryzujące się m.in. brakiem poddaństwa osobistego chłopów oraz pańszczyzny. Zasadniczą formą opłat na rzecz zarządcy patrymonium był czynsz. Olendrzy udoskonaliли gospodarkę rolną na Żuławach – wprowadzili hodowlę wysokomlecznych krów, produkcję serów twardych.

Istniejący od XV wieku szlak pocztowy (Nehrungstrasse, Poststrasse), łączący Gdańsk z Królewcem (m.in. przez Kobbelgrube i Sztutowo) przyczynił się do

zwiększenia roli Sztutowa, dzięki istnieniu w nim stacji pocztowej. Ważnym momentem w tworzeniu się sieci osadniczej na terenie obecnej Gminy Sztutowo było w XVIII w. powstanie Kątów Rybackich, które rozwinęły się z niewielkiej osady rybackiej.

Problemem dla całej Mierzei stało się wycinanie porastających je lasów. Spowodowało to uruchomienie wydym i zasypywanie przez piasek miejscowości i lasów. Niebezpieczeństwo udało się zażegnać dzięki metodzie stopniowego opanowywania wydym przez sadzenie traw, a później lasów. Metodę tę zastosował w I połowie XIX w. Duńczyk Sören Björn.

W XVIII wieku we wszystkich wsiach Żuław były szkoły. W 1895 roku ukończono prace przy regulacji Leniwki (dolny bieg Wisły, poniżej odpływu Nogatu) i jej ramion ujściowych – Wisły Gdańskiej i Elbląskiej. W wyniku tych działań oba te ramiona zostały odgródzone od koryta Leniwki oraz zbudowano śluzy umożliwiające żeglugę nimi w Gdańskiej Głowie i w Przegalinie.

W 1905 r. zbudowano linię kolejki wąskotorowej łączącą Gdańsk przez Mikoszewo i Stegnę ze Sztutowem. Połączenie z Nowym Dworem uzyskano w 1906 r. Podczas II wojny światowej w Sztutowie znajdował się KL Stutthof. Pod koniec II wojny światowej, Niemcy wycofując się z Żuław, zniszczyli wały przeciwpowodziowe i stacje pomp. Tereny Żuław zostały ponownie zalane, a ich osuszanie zabrało po wojnie sporo czasu.

W 1973 roku w wyniku reformy administracyjnej utworzona została Gmina Sztutowo. Do 1975 roku tereny Gminy Sztutowo należały do województwa gdańskiego. 2 kwietnia 1991 r. z Gminy Sztutowo wydzielona została Gmina miejska Krynica Morska. Reforma administracyjna z 1999 r. zreorganizowała dotychczasową strukturę administracyjną: Gmina Sztutowo weszła w skład powiatu nowodworskiego, województwa pomorskiego.

❖ Układy ruralistyczne

W przeszłości teren Gminy Sztutowo nie należał do obszarów dogodnych dla osadnictwa. Znajdujące się na obszarze Gminy stanowiska archeologiczne stanowią jednak dowód obecności człowieka na tych terenach. Historyczne układy ruralistyczne i ich ślady na obszarze Gminy zostały w dużej części zniszczone w trakcie historycznych wojen. Ponadto układy historyczne zostały w dużej mierze zniekształcone lub zatarte w wyniku przebudowy obszarów mieszkalnych i ich rozwoju,

dlatego też niezwykle istotnym, z punktu widzenia zasobów kulturowych jest ich ochrona i zachowanie.

Układy przestrzenne wsi ograniczają się do trzech typów:

- ulicówek: Łaszka oraz Sztutowo i Kąty Rybackie rozbudowane obecnie do wsi
- wielodrożnych,
- ulicówek przywałowych: Kobyła Kępa, Groszkowo, częściowo Łaszka i Płonina,
- kolonijnych: pojedyncze gospodarstwa o nieporównanie mniejszej liczbie niż w innych gminach żuławskich.

Na obszarze Gminy nielicznie występowały majątki historyczne. Jedynie od XIX w. wyodrębniły się z większych gospodarstw założenia folwarczne m.in. w Grochowie Pierwszym i Grochowie Drugim, jednak wszystkie przejęte przez PGR-y zostały przez powojenne inwestycje silnie zniekształcone.

Historyczne układy przestrzenne na obszarze Gminy Sztutowo obejmują:

- układy przestrzenne, w obrębie których zachowało się w dużym stopniu historyczne rozplanowanie oraz dawna zabudowa, posiadająca istotne wartości historyczne i kompozycyjne w skali Pomorza: układy ruralistyczne o historycznej metryce – Sztutowo, Skowronki i Kąty Rybackie,
- obszary i obiekty podlegające ochronie archeologicznej (stanowiska archeologiczne).

W skład zespołów zabudowy wchodzi budynek mieszkalny, a także usługowy i użyteczności publicznej oraz układy ulic. Mimo zróżnicowanej wartości poszczególnych składników historycznych układów przestrzennych, ich suma tworzy wartość spotęgowaną. Nawet budowle o mniejszej wartości zabytkowej, które stanowią harmonijne dopełnienie zespołu, zyskują na znaczeniu i przyczyniają się do wysokiej ogólnej oceny jakości zespołu zabytkowego historycznego obszaru Gminy Sztutowo.

❖ **Architektura sakralna**

W Gminie Sztutowo znajdują się 2 obiekty sakralne. Najokazalszym z nich jest kościół św. Wojciecha w Sztutowie – budowla neogotycka, wzniesiona w latach 1860-1878 na potrzeby niemieckiego zboru baptystycznego w Sztutowie. W 1945 ze względu na znalezienie się miejscowości w ramach państwa polskiego nastąpiło wysiedlenie ludności niemieckiej i parafia baptystyczna przestała istnieć. Budynek przetrwał wojnę

w stanie nieuszkodzonym. Kościół został przejęty przez Kościół katolicki i w 1947 został poświęcony na potrzeby jego kultu. Jest to budynek murowany z cegły, wzniesiony na planie prostokąta, jednonawowy, pokryty dachem dwuspadowym. Pierwotnie wewnątrz posiadało emporie oparte na kolumnach, biegnące wzdłuż obu stron nawy. Na końcu nawy umieszczono drewnianą kazalnicę. W 1975 kościół został rozbudowany poprzez dodanie zakrystii.

Kolejnym obiektem architektury sakralnej w Gminie jest kościół parafialny św. Marka Ewangelisty w Kątach Rybackich, który został wybudowany w latach 1990-1995. Świątynia jest dość oryginalna dzięki swojej konstrukcji, która idealnie wkomponowuje się w krajobraz miejscowości. W jednej ze ścian kościoła umocowano śrubę napędową łodzi. Całe wnętrze świątyni jest wypełnione elementami marynistycznymi, nawiązującymi do charakteru Kątów Rybackich, m.in. mównica z kołem sterowniczym czy barkas podwieszony do sufitu.

❖ Zabytki techniki

Istotnym elementem z punktu widzenia zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy Sztutowo są budowle hydrotechniczne, w tym związane z melioracją, tj. wały, kanały i stacje pomp w Kobylej Kępie i Grochowie Pierwszym, a także most zwodzony w Sztutowie.

Wyjątkowo charakterystyczna konstrukcja mostu zwodzonego w Sztutowie znajdującego się na Wiśle Królewieckiej, powstała w pierwszej połowie XX wieku, w 1934 roku. Wisła Królewiecka została zdegradowana z rangi szlaku wodnego do kanału melioracyjnego znajdującego się poza klasyfikacją wodnych dróg w Polsce.

Rewitalizacja mostu zwodzonego w Sztutowie została podjęta w latach 2005-2006, choć przez kolejne dwa lata most nie był regularnie użytkowany ze względu na mały ruch wodny. Linie wysokiego napięcia znajdowały się zbyt nisko nad wodą, uniemożliwiając swobodne korzystanie z tej drogi. Jednak od 2008 r. most ma regularne godziny otwierania, stanowiąc niemałą atrakcję dla przebywających w Sztutowie turystów. Charakterystycznym elementem budowy mostu zwodzonego w Sztutowie jest stanowisko jego obsługi, umieszczone w środku betonowego cokołu. Na zewnątrz widoczne jest tylko jego ciasne, bunkrowe okno. Ciekawostką medialną związaną z mostem zwodzonym w Sztutowie jest też fakt, że był on miejscem akcji w jednym z kultowych seriali „Czterej pancerni i pies”.

❖ **Pomniki zagłady i miejsca pamięci narodowej – Muzeum Stutthof w Sztutowie Niemiecki Nazistowski Obóz koncentracyjny i zagłady (1939-1945)**

Obóz koncentracyjny Stutthof, położony w Sztutowie, był najdłużej działającym nazistowskim obozem śmierci na terenie Polski. Powstał już 2 września 1939, choć oficjalny status uzyskał dużo później. W pierwszej kolejności przewieziono tu osoby, które zagrażały opanowaniu przez III Rzeszę Pomorza Gdańskiego. Byli to głównie Polacy, Żydzi. W ciągu 6 lat istnienia obozu osadzono tu więźniów z co najmniej 28 krajów. Obecnie na terenie obozu w miejscowości Sztutowo znajduje się powstałe w 1962 r. Państwowe Muzeum Stutthof obejmujące zachowaną część budynków i wyposażenia. Prowadzi ono między innymi badania dziejów obozu, jego eksterminacyjnych funkcji oraz miejsca Stutthofu w systemie hitlerowskich obozów zagłady. Kilkaset metrów od obozu w miejscu, gdzie Niemcy palili ciała zmarłych, stoi Pomnik Pamięci Ofiar. Wryty na nim słowa: "Los nasz dla Was przestrogą ma być, nie legendą" oraz "Jeśli ludzie zamilkną, głązy wołać będą".

❖ **Kamień graniczny Wolnego Miasta Gdańska**

Granica między Gminą Sztutowo a Krynicą Morską biegnie po dawnej granicy Wolnego Miasta Gdańska, niegdyś było tu 17 słupów granicznych. W miejscu nieczynnego ośrodka, który jest przy trasie 501, dawniej było przejście graniczne. Idąc drogą koło ośrodka, w kierunku morza, można natrafić na trzy ocalałe kamienne słupki graniczne, czwarty najbardziej okazały znajduje się na terenie lasu przy pasie wydm.

5.3 Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego

Istniejący kształt dziedzictwa kulturowego gminy Sztutowo, rozlokowanej w malowniczym terenie Mierzei Wiślanej, jest wynikiem wielowiekowego procesu, na który wpływ miały warunki geograficzno-topograficzne, gospodarcze i społeczne, historyczne oraz decyzje administracyjne.

Pojawienie się tutaj pierwszych grup ludzkich nie poczyniło na tyle znaczących zmian w środowisku, by utrwaliły się w krajobrazie. Dopiero w okresie epoki brązu i wczesnej epoki żelaza kolejne plemiona przynosiły swoją kulturę, osiągnięcia techniki i wierzenia. Zasiedlały poszczególne regiony i asymilowały nowych przybyszów, zostawiając ślady w krajobrazie – cmentarzyska, miejsca grodów o przemodelowanej

rzeźbie terenu, a nawet niektóre rośliny rodzimej flory lub gatunki roślin uprawnych. Ich wkład we współczesny krajobraz kulturowy jest jednak znikomy. Od przybycia pierwszych osadników w krajobrazie zaczęły gromadzić się i nakładać kolejne warstwy kulturowe, świadectwa kolejnych epok historycznych.

Współczesna kultura regionalna Żuław to wypadkowa wielu kultur, dla których momentem przełomowym był rok 1945 i prawie całkowita wymiana składu ludności. W związku z tym mamy do czynienia z elementami kultury zastanej, pod postacią materialnego dziedzictwa (elementy kultury menonickiej, niemieckiej i pruskiej) oraz z elementami kultury przywiezionej (z regionów ościennych).

Pozostałości po menonitach są dla naszego terenu ważne. Osadnicy przybywający na tę ziemię który od momentu przybycia na te ziemie toczyli nieustanną walką z żywiołem nie tylko przyrody, ale także z żywiołem ludzkim. Żuławy od samego początku były swoistym kotłem, w którym mieszały się różne nacje, a przez to nadawały tej krainie szczególny koloryt.

Żuławy Wiślane to region położony w delcie Wisły. Z punktu widzenia geografa, to obszar równinny leżący na wysokości niewiele ponad poziomem morza. W wielu miejscach mamy do czynienia z obszarami depresyjnymi, a liczne rzeki, które naznaczyły swym istnieniem te tereny, z jednej strony oferują bardzo żyzne gleby, z drugiej jednak – nieustannie zagrażają ludzkiemu życiu niebezpieczeństwem powodzi. Kolonizacja Żuław rozpoczęła się w wieku XIII, kiedy przybyła na nie ludność pochodzenia słowiańskiego i pruskiego. Kolejne fale osadników pochodziły z Niemiec i Holandii, zaczynając się od około połowy XV, a kończąc pod koniec XVIII wieku. Ludność ta przybywała w większości z Fryzji i Niderlandów, uciekając przed konfliktami religijnymi w Europie Zachodniej. W okresie międzywojennym część Żuław Gdańskich i Elbląskich wchodziła w skład Wolnego Miasta Gdańska.

Wielka zmiana nastąpiła wraz w wybuchem II wojny światowej, po której zakończeniu doszło do całkowitej wymiany składu ludnościowego. Ludność autochtoniczna opuściła zamieszkiwane od pokoleń tereny Żuław, a na ich miejsce zaczęli przybywać osadnicy z regionów ościennych, identyfikujący się jako Kociewiaci i Kaszubi, a także ludność z Polski centralnej i południowej (Mazowsze, Kielecczyzna, okolice Krakowa i Rzeszowa) oraz polscy repatrianci ze Wschodu – głównie z Wołynia i Wileńszczyzny. Ostatnia fala osadnicza miała miejsce w roku 1947, kiedy przesiedlono ludność ukraińską w ramach Akcji „Wisła”.

Kultura na poziomie regionalnym, nie jest tworem jednolitym. Każdy funkcjonuje w różnych kręgach kulturowych i różnych grupach środowiskowych. Istotną rolę w kształtowaniu się kultury, jej funkcjonowaniu i przekazywaniu następnym pokoleniom jej treści odgrywają wyróżniki kulturowe, czyli elementy charakterystyczne dla zbiorowości ludzkich.

W przypadku Żuław dla przybyszy obcą kulturą było to, co zastali po przyjeździe, w przypadku autochtonów – to, co zostało przywiezione. Związane z tym są naturalne ludzkie reakcje, takie jak niepokój, poczucie zamieszania i dezorientacji, powodowane utratą symboli i znaków rozpoznawanych jako oswojone, dobrze znane.

5.3.1. Dziedzictwo materialne Gminy Sztutowo.

Istotną wartością kulturową obecnej gminy Sztutowo są historyczne układy ruralistyczne we wsi Łaszka i części wsi Kąty Rybackie ukształtowane w okresie średniowiecza. Wsie te wykształciły się na bazie wcześniejszych osad po czym rozbudowywały się w miarę harmonijnie w okresie wczesnofeudalnym, jako wsie Ulicowe. Zróżnicowane formy ówczesnej gospodarki – myślistwo, rybołówstwo, bartnictwo czy rolnictwo – powodowały zróżnicowanie ich wielkości.

Rejon na płd. od Sztutowa w średniowieczu był częścią Zalewu Wiślanego. Według zachowanych dokumentów w XV wieku przybyli na teren Mierzei Wiślanej emigranci holenderscy i północnoniemieccy tzw. mennonicy, którzy zaczęli zdobywać te tereny pod uprawę i rozwój hodowli. Systematycznie osuszany od XVI w. obszar wchodził w skład majątku sztutowskiego - Stuthofer kampe.

Dzisiejsze miejscowości w Gminie Sztutowo składają się z kilku części będących do 1945 roku różnymi miejscowościami: Lichtkampe przy Wiśle Królewskiej ciągu zabudowy rozciągniętego wzdłuż płn. brzegu rzeki Łaszki - Kleiner Weidenhaken, Łaszki Mleczarni przy przeprawie przez rzekę Grosser Weidenhaken i miejscowości noszącej nazwę Łaszka. Układ przestrzenny miejscowości np. Łaszka składał się z 6 osadniczych części dawne Lichtkampe, którą tworzyły kolonijne zagrody przy przywałowej drodze po płd. stronie Wisły Królewskiej, ulicówki przywałowej rozciągniętej wzdłuż płn. brzegu Brene Fart noszącej we wsch. części nazwę Kleiner Weidekampe, zabudowy w części noszącej po 1945 r. nazwę Łaszka Mleczarnia - Grosser Weidekampe, ulicówki przywałowej po płn. stronie rzeki Łaszki przechodzącej we wsch. Części w ulicówkę zabudowaną obustronnie oraz zabudowy po zach. stronie

drogi rozdzielającej Łaszkę od wsi Płonina noszące do 1945 roku nazwy Norderhaken (Wydmina), Súdenhaken.

Krajobraz kulturowy min. miejscowości Łaszka zachowany jest w dobrym stanie, czytelny układ 18 zagród typu holenderskiego, w tym w typie kątowym, 17 domów drewnianych z XIX i pocz. XX w. Część zabudowy współczesna, obejmująca cały układ dawnej holenderskiej zagrody. Część zabudowy przebudowana; zachowany jest historyczny rozłóg pól i układ rowów melioracyjnych.

Zdjęcie nr 1 Łaszka nr 52

Zdjęcie nr 2 Łaszka nr 15

Zdjęcie nr 3 Łaszka nr 59

Zdjęcie nr 4 – Sztutowo ul. Szkolna 13

Zdjęcie nr 5 – Sztutowo ul. Szkolna 13 b

Zdjęcie nr 6 – Łaszka 22

Zdjęcie nr 7 – Płonina nr 6

Zdjęcie nr 8 – Kąty Rybackie ul. Rybacka 13

Zdjęcie nr 1- Łaszka nr 52, Zdjęcie nr 2 - Łaszka nr 15, Zdjęcie nr 3 - Łaszka 59, Zdjęcie nr 4 – Sztutowo ul. Szkolna 13, zdjęcie nr 5 - Sztutowo ul. Szkolna 13b, Zdjęcie nr 6 – Łaszka nr 22, Zdjęcie nr 7 – Płonina nr 6, Zdjęcie nr 8 – Kąty Rybackie, ul. Rybacka nr 13.

5.3.2 Zabytki ruchome

Zabytki ruchome to przede wszystkim obiekty wchodzące w skład wyposażenia kościołów i kaplic. Zasoby sztuki sakralnej obejmują wszystkie kategorie zabytków: malarstwo, rzeźbę oraz rzemiosło artystyczne z całym jego zróżnicowaniem (sprzęty stolarskie, tkaniny, witrażownictwo, ludwisarstwo). Zabytki ruchome to również elementy wystroju budowli, posiadające cechy indywidualnych wytworów artystycznych lub rzemieślniczych. Należą do nich m.in.: rzeźby, płaskorzeźby, polichromie naścienne lub stropowe, mozaiki, sztukaterie i różnego rodzaju detal architektoniczny. Za zabytki ruchome uznaje się także obiekty małej architektury, wykazujące wysoki poziom warsztatu artystycznego lub rzemieślniczego, dokumentujący historyczne trendy, np.: rzeźby ogrodowe, pomniki, obeliski, słupy, krzyże i kapliczki przydrożne, nagrobki, a także np. piece czy kominki. Na terenie Gminy Sztutowo nie ma zarejestrowanych i zewidencjonowanych obiektów tego typu. Kapliczka przydrożna w miejscowości Płonina jest obiektem murowanym i została wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków jako zabytek nieruchomy.

Zdjęcie nr 9 Kapliczka przydrożna w miejscowości Płonina

(wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków)

5.3.3. Zabytki archeologiczne

Zabytki archeologiczne stanowią jedną z najbardziej fascynujących kategorii dziedzictwa kulturowego. W wielu przypadkach są jedynym źródłem informacji o rozwoju i charakterze osadnictwa na konkretnym terenie. Ważna rola dziedzictwa archeologicznego została także podkreślona w zapisach „Europejskiej konwencji o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego” z La Valetta, która uznała je za źródło zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych. Z zapisu tego wynika konieczność umiejętnego pogodzenia dwóch podstawowych celów działań ochronnych i opiekuńczych w odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego:

- 1) dokładne rozpoznanie, zadokumentowanie i popularyzacja zabytków archeologicznych narażonych na zniszczenie (inwestycje, przyczyny naturalne);
- 2) zachowanie dla przyszłych pokoleń jak największej liczby zabytków archeologicznych (możliwych do rozpoznania nowszymi metodami, zwłaszcza nieinwazyjnymi).

O rozwoju i ukształtowaniu się osadnictwa na obszarze obecnej gminy Sztutowo zdecydowała przede wszystkim kompozycja podstawowych cech krajobrazu naturalnego Żuław i Mierzei Wiślanej.

Wśród zasadniczych walorów krajobrazowych, które należałoby wymienić w pierwszym rzędzie są: rzeźba terenu (płaski polder żuławski z charakterystycznymi licznymi kanałami oraz odnogami Wisły Królewieckiej i Szkarpawy zajmujący południową część gminy, pagórkowate tereny Mierzei Wiślanej, porośnięte lasem sosnowym we wschodniej części) oraz sieć hydrologiczna (sieć cieków wodnych dostęp do linii brzegowej Zalewu Wiślanego i Morza Bałtyckiego).

Każdorazowo wybór miejsca do potencjalnego osadnictwa stałego lub czasowego dostosowywano do istniejących warunków krajobrazowych, które na przestrzeni wieków ulegały wielokrotnym przekształceniom. Szczególnie wyraźnie widoczne jest to na obszarach zajmowanych obecnie przez gminę Sztutowo, które przez znaczne okresy w dziejach pozostawały niedostępne dla osadnictwa oraz różnych form eksploatacji środowiska. Przyczyną takiego stanu rzeczy były warunki naturalne tj. położenie w strefie wybrzeża, deltowego ujścia Wisły oraz układ łądów – a właściwie układ łąch, wydm, mierzei, który podlegał ciągłym zmianom.

Dane o liczbie i charakterze stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na terenie gminy Sztutowo pochodzą z dwóch zasadniczych źródeł: z ewidencji archeologicznej realizowanej w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP), w trakcie której przeprowadzane są m.in. szerokie kwerendy archiwalne oraz przypadkowych odkryć. W ramach programu badań powierzchniowych AZP, przebadano następujące arkusze, obejmujące całość obszaru Gminy Sztutowo: arkusz AZP: 12-49, 12-50, 13-48, 13-49. W ten sposób zidentyfikowano jedynie 12 stanowisk archeologicznych.

Wszystkie zarejestrowane stanowiska zostały określone chronologicznie dzięki występowaniu charakterystycznej ceramiki lub narzędzi kamiennych i krzemiennych. W jednym przypadku był to wrak średniowiecznego statku, którego odkrycie zgłoszone zostało w 2000 r do ówczesnego Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku. Na terenie gminy Sztutowo nie znajdują się stanowiska archeologiczne objęte ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków archeologicznych.

Omawiany obszar penetrowany był dopiero począwszy od młodszej epoki kamienia – neolitu (ok. 2500 - 1700 lat p.n.e.) przez ludność kultury ceramiki wstęgowej

oraz amfor kulistych (Kąty Rybackie AZP 12-49 stan.: 1, 7; AZP 12-50 stan.: 4, 5, 6; Sztutowo AZP 12-49 stan.: 3, 4). Trudno sprecyzować, czy mamy do czynienia ze śladami osadnictwa stałego czy czasowego. Tylko w jednym przypadku udało się ocenić stanowisko jako osadę (Sztutowo AZP 12-49, stan. 3).

Jak dotąd w ramach programu badań powierzchniowych (AZP) nie zidentyfikowano stanowisk świadczących o penetracji osadniczej obszaru w epoce brązu. Dopiero większe zainteresowanie tym terenem zaczyna się w epoce żelaza, o czym świadczy znalezisko luźne – moneta Aureliana (Sztutowo AZP 12-49, stan. 6), datowane na okres rzymski (270 - 275 r. n.e.). Najprawdopodobniej fakt ten związany jest z popularnym wówczas szlakiem bursztynowym i rozwiniętym na ogromną skalę handlem bursztynem, o czym świadczą liczne pracownie bursztyńnicze odkryte na obszarach przyległej gminy. We wczesnym średniowieczu tereny Mierzei pozostawały nadal nie przystępne pod względem osadniczym. Terytorialnie podzielone zostały na dwie części: zachodnią należącą do księstwa gdańsko – pomorskiego i wschodnią do jednego z ludów bałtyjskich – Prusów. Bardzo szybko, bo już w latach trzydziestych XIII w. teren zajmowany przez Prusów wcielony został w obręb państwa Zakonu Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego. Od tego momentu widoczne jest zwiększone zainteresowanie tym obszarem głównie z uwagi na bogactwa jakie dostarczały lasy (łowiectwo, drewno), rzeki (rybołówstwo) oraz surowiec – bursztyn, na który Krzyżacy wprowadzili monopol. Rozpoczęto działalność gospodarczą, której efektem stały się pojawiające się osady: czasowe i stałe oraz liczne karczmy. Większe osady koncentrowały się zapewne przy lokowanych dworach jak np. Sztutowo, Skowronki. Potwierdzają to również badania powierzchniowe, które wskazują na wczesnośredniowieczne ślady osadnicze w tym rejonie (Sztutowo AZP 12-49, stan. 6). Sztutowo i Skowronki pełniły także w średniowieczu ważną rolę przystani dla statków. O dużym znaczeniu gospodarczym i żeglownym tego terenu świadczy odkryty w 2000 roku w Kobylej Kępie wrak statku (Kobyla Kępa AZP 12-49 stan. 8). Wstępna analiza budowy statku wykazała, że jednostka mierzyła około 22 m. i powstała w XIII w. gdzieś w środkowej Polsce. Jego konstrukcja składała się z klepek łączonych na styk, uszczelnianych mchem i listwami, co stosowano również przy budowie średniowiecznych żaglowców handlowych (m. in. w kogach).

Od XV wieku Sztutowo, Skowronki oraz Kąty Rybackie pełniły już ważną rolę dużych wsi rybackich. W XVI wieku Krzyżacy rozpoczęli akcję kolonizacyjną,

srowadzając na obszar Żuław Szkarpauskich osadników niderlandzkich, którzy zajęli się melioracją.

W wyniku ożywionej akcji osadniczej i melioracyjnej w XVIII wieku powstały nowe osady w Łaszce i Groszkowie, co potwierdzają badania powierzchniowe (Łaszka AZP 13-49 stan. 2). Dalszy rozwój osadnictwa na terenie gminy Sztutowo, nastąpił w XIX wieku i związany był z regulacją delty Wisły. Wykonanie przekopu w 1895 roku w okolicach Mikoszewa i Świbna spowodowało zatrzymanie narastania delty i ułatwiło meliorację terenu.

Dokonując oceny wartości archeologicznego dziedzictwa kulturowego należy na wstępie zaznaczyć, że archeologia powinna unikać wartościowania stanowisk i znalezisk. Wszystkie one są tak samo ważne dla rekonstrukcji szerszych procesów dziejowych. Dlatego też zagadnienia związane z tą kategorią zabytków, należy rozpatrywać również w ramach tworzenia wszelkich dokumentów odnoszących się w szerokim aspekcie do ochrony dziedzictwa kulturowego, przy wszelkich pracach związanych z procesem planowania przestrzennego prowadzonych na terenie gminy, a także wszelkich działaniach gospodarczych (rolnictwo, leśnictwo, infrastruktura komunikacyjna, wszelkie prace ziemne)

Analizując stan wiedzy w zakresie zasobów archeologicznych gminy Sztutowo, należy stwierdzić, że na jej terenie nie zidentyfikowano dużej liczby stanowisk. Taki stan wiedzy wynikać może z niedostępności terenu podczas przeprowadzania badań powierzchniowych oraz o późnym procesie osadniczym tego obszaru, wynikającym z warunków naturalnych. Biorąc jednak pod uwagę to, że część stanowisk została określona na podstawie znalezisk luźnych w latach 1926-1927 nasuwa się oczywista potrzeba zweryfikowania przeprowadzonych już (lata 80-te) badań powierzchniowych. O potrzebie takiej weryfikacji świadczy także ostatnie odkrycie archeologiczne w Kobyłej Kępie.

Niestety na terenie gminy Sztutowo nie zidentyfikowano stanowisk o własnej formie terenowej (grodziska, kurhany), które zwyczajowo, priorytetem objęte są szczególną opieką konserwatorską. Nie rozwinęły się również większe założenia miejskie, które z uwagi na swoją metrykę dziejową, zostałyby objęte wpisem do rejestru zabytków oraz bezwzględny nadzorem konserwatorskim. Biorąc pod uwagę niewielką ilość stanowisk zidentyfikowanych na terenie gminy, każde z nich należy otoczyć jednakową ochroną konserwatorską. Proces uzgadniania i warunki realizacji inwestycji

na obszarach strefy ochrony stanowisk archeologicznych regulują przepisy odrębne z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, dotyczące w szczególności konieczność przeprowadzenia badań archeologicznych. Jest to tym bardziej zasadne, że o większości stanowisk mamy wiedzę bardzo wrywkową. W wyniku przeprowadzonych badań archeologicznych, wielokrotnie okazuje się, że stanowiska określone na podstawie materiału zabytkowego pozyskanego podczas badań powierzchniowych, zmieniają swoją pozycję chronologiczną czy funkcjonalną.

Odrębna kategoria stanowisk dotyczy archeologii podwodnej, a w szczególności miejsc związanych z funkcjonowaniem portów, przystani i urządzeń portowych.

Z uwagi na niedostępność terenu oraz brak oddzielnego programu badawczego rejestrującego ten typ stanowisk, w większości pozostają one niezinventaryzowane. Wiadomo, że na obszarze gminy funkcjonowały od średniowiecza przystanie i małe porty rybackie: Sztutowo, Skowronki, Kąty Rybackie, o których mówią dokumenty i przekazy źródłowe. Bardzo często ich istnienie potwierdzają przypadkowe odkrycia przy pracach remontowych. Z uwagi na ogromne walory poznawcze i wartość historyczną tych stanowisk, każdorazowo przed wszelkimi pracami hydrotechnicznymi, miejsca te powinny podlegać wstępnemu rozpoznaniu archeologicznemu.

Oceniając zasób archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Sztutowo należy zwrócić uwagę na kilka miejsc w rejonie których, koncentruje się największa liczba stanowisk archeologicznych. Są to: Sztutowo, Kąty Rybackie i Skowronki.

Z uwagi na niewielki stan wiedzy na temat dziedzictwa archeologicznego gminy Sztutowo należałoby położyć nacisk przede wszystkim na: weryfikację wyników badań AZP oraz przeprowadzenie prac badawczych na wybranych stanowiskach. Wybór powinien nastąpić po przeprowadzonej wcześniej weryfikacji (stanowiska szczególnie zagrożone lub o wyjątkowych walorach poznawczych).

Tabela nr 1 wykaz stanowisk archeologicznych

Lp.	Lokalizacja	Nr ark. AZP	Nr stan. na arkuszu	Nr stan. w miejsc.	Chronologia	Charakter stanowiska	Uwagi
1.	Kąty Rybackie	12-49	1	1	epoka kamienia (neolit)	znalezisko luźne	Siekierka
			2	2	okres rzymski	znalezisko luźne	moneta Aureliana (270-275 r.n.e.)
			7	3	epoka kamienia (neolit)	znalezisko luźne	Tarczka bursztynowa
			9	7	epoka kamienia (neolit)	znalezisko luźne	rynienkowate naczynie gliniane/ kultura ceramiki sznurowej
2.	Kąty Rybackie - Skowronki	12-50	1	4	epoka kamienia (neolit)		
			2	5	epoka kamienia (neolit)		
			5	6	epoka kamienia (neolit)		
3.	Sztutowo	12-49	3	1	epoka kamienia (neolit)	osada	Strefa ochrony archeologicznej A-OW dla stanowiska archeologicznego
			4	2	Epoka kamienia (neolit)	śląd osadniczy	
			6	3	WŚ NOW.	śląd osadniczy śląd osadniczy	
4.	Kobyła Kępa	12-49	8	1	XIII w.	znalezisko luźne	wrak statku rzeczno
5.	Łaszka	13-49	2	1	XVIII w.		

5.4 Elementy dziedzictwa niematerialnego Gminy Sztutowo.

Jest to rodzaj dziedzictwa przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy ludzi w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Mierzeja Wiślana podczas zmian przynależności państwowej i zawirowań historycznych, nie jest krainą z własnym

dziedzictwem niematerialnym i własną kulturą. Przesiedlenia po 1945 roku spowodowały, iż na teren Gminy Sztutowo zaczęli napływać ludzie z różnych stron Polski niosąc ze sobą kulturę obszaru z którego zostali przesiedleni. Do chwili obecnej nie udało się utworzyć wspólnego kulturowo społeczeństwa Gminy Sztutowo, którego dziedzictwo byłoby przekazywane innym pokoleniom.

5.5 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze Gminy Sztutowo funkcjonują dwie z ww. form, jest to wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

5.5.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Na terenie Gminy Sztutowo znajdują się 4 zabytki nieruchome wpisanych do rejestru zabytków. Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim – rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Tabela nr 2 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do „Rejestru zabytków województwa pomorskiego”.

Nr rejestru	Dawny numer rejestru	Data wpisu	Obiekt	Adres
1361	214/92	1992-02-19	Zespół obozu koncentracyjnego Stutthof wraz z zabudowaniami; układem drożnym; układem zieleni i pozostałościami urządzeń obozowych (część SS: wartownia; komendantura; garaże; budynek gospodarczy; barak administracyjny -kantyna; barak administracyjny - <i>Rapportabteilung</i> ; psiarnia, willa komendanta obozu; bunkry ziemne w skarpie płd.; budynek ogrodnictwa i ogrodzenie; Stary Obóz -blok kobiecy; blok VIII i VIII a, komora gazowa, krematorium, fundamenty nieistniejących baraków, ogrodzenie z wieżami strażniczymi i bramami; Nowy Obóz : 21 bloków -pomników w miejscach niezachowanych baraków; tereny fabryczne z 3 halami d. Niemieckich Zakładów Zbrojeniowych; Nowa Kuchnia - obiekt gospodarczy; stos ciałopalny) wraz z terenem obozu	Sztutowo ul. Muzealna
1372	235/92	1992-10-27	szkoła z budynkiem gospodarczym	Sztutowo ul. Szkolna 13
1373	231/92	1992-11-18	dom z budynkiem gospodarczym	Sztutowo ul. Gdańska 31
1551	471/95	1995-07-03	most drogowy zwodzony na rz. Wiśle Królewieckiej w ciągu drogi nr 09171	Sztutowo ul. Gdańska

5.5.2 Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków.

Na terenie Gminy Sztutowo nie ma obiektów wpisanych do rejestru zabytków ruchomych.

5.5.3. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów. Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w MPZP dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania. Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu MPZP.

W planach w szczególności:

- uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;
- uwzględnia się ochronę: – zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, – innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, – parków kulturowych;
- uwzględnia się ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;
- w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Zgodnie z powyższym, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Gminy Sztutowo, jako akty prawa miejscowego, stanowią podstawę planowania

przestrzennego. Mają one wiążące nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. W obowiązujących planach wyznaczono bardzo ogólnikowe zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej i większości nie obejmują swoim zasięgiem obiektów zabytkowych.

Obszar Gminy obejmuje 10 749 ha, w tym blisko 48% to wody, 17% - lasy, 32% - użytki rolne i 3% - grunty pozostałe. Obszary prawnie chronione zajmują 10 745 ha tj. 99,96%. Gmina stanowi 16,47% powierzchni powiatu nowodworskiego.

Planami miejscowymi objęte jest 86% Gminy Sztutowo. Na dzień pisania programu bez miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego są sołectwa Łaszka i część Kobylej Kępy.

Obecnie aktualnych jest 27 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Tabela nr 3 Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Lp.	Nazwa planu	Pow. w ha	Data uchwały	Dziennik woj. Pomorskiego
1.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Sztutowo obręb Kobyla Kępa	2.59	2003-03-28	Województwa Pomorskiego nr 76, poz. 1221 z 2003-06-09
2.	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowej części Gminy Sztutowo	2258.16	2004-02-06	Województwa Pomorskiego nr 77, poz. 1442 z 2004-06-25
3.	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębu Kobyla Kępa w Gm. Sztutowo	95.24	2006-05-31	Województwa Pomorskiego nr 93, poz. 1934 z 2006-09-04
4.	w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	1245.07	2007-04-12	Województwa Pomorskiego nr 105, poz. 1711 z 2007-06-08
5.	w sprawie: zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	0.11	2009-11-30	Województwa Pomorskiego nr 34, poz. 540 z 2010-03-09
6.	w sprawie: zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	1.43	2009-11-30	Województwa Pomorskiego nr 34, poz. 541 z 2009-11-30
7.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	0.75	2009-11-30	Województwa Pomorskiego nr 36, poz. 604 z 2010-03-15

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

8.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	3.48	2009-11-30	Województwa Pomorskiego nr 36, poz. 605 z 2010-02-19
9.	w sprawie: zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	1.85	2009-11-30	Województwa Pomorskiego nr 25, poz. 606 z 2010-02-19
10.	w sprawie: zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	2.47	2009-11-30	Województwa Pomorskiego nr 25, poz. 437 z 2010-02-19
11.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	4.25	2009-11-30	Województwa Pomorskiego nr 25, poz. 438 z 2010-02-19
12.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	7.14	2010-02-11	Województwa Pomorskiego nr 77, poz. 1367 z 2010-02-19
13.	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Kąty rybackie, gm Sztutowo	1289.88	2010-11-10	Województwa Pomorskiego nr 5, poz. 157 z 2011-01-14
14.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	0.63	2011-05-31	Województwa Pomorskiego nr 116, poz. 2380 z 2011-09-16
15.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	7.1	2011-05-31	Województwa Pomorskiego nr 91, poz. 1877 z 2011-07-27
16.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	2.83	2011-05-31	Województwa Pomorskiego nr 91, poz. 1878 z 2011-07-27
17.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	8.42	2011-05-31	Województwa Pomorskiego nr 120, poz. 2442 z 2011-09-26
18.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	96.91	2011-05-31	Województwa Pomorskiego nr 116, poz. 2381 z 2011-09-16
19.	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego północno-wschodniej części obrębu Kobyła Kępa gmina Sztutowo	27.71	2011-11-10	Województwa Pomorskiego nr 116, poz. 2381 z 2011-12-29
20.	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	0.82	2014-12-23	Województwa Pomorskiego, poz. 536 z 2015-02-20
21.	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	3.08	2015-05-14	Województwa Pomorskiego, poz. 2336 z 2015-07-30

22.	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Kąty Rybackie	0.42	2015-05-14	Województwa Pomorskiego, poz. 2011 z 2015-06-30
23.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	0.09	2018-06-27	Województwa Pomorskiego, poz. 3324 z 2018-08-20
24.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	0.4	2018-06-27	Województwa Pomorskiego, poz. 3322 z 2018-08-20
25.	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo	3.37	2018-06-27	Województwa Pomorskiego, poz. 3323 z 2018-08-20
26.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla ścieżki rowerowej w północno – zachodniej części wsi Sztutowo	0.51	2022-09-13	Województwa Pomorskiego, poz. 3764 z 2022-10-19
27.	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Sztutowo dla cmentarza komunalnego wraz ze strefą ochrony sanitarnej	4.61	2022-09-29	Województwa Pomorskiego, poz. 4025 z 2022-11-03

Obecnie Gmina Sztutowo jest w trakcie sporządzania 6 częściowych planów zagospodarowania przestrzennego.

5.6. Zabytki wpisane do Gminnej ewidencji zabytków.

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru,
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,

- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Szczegółowe wytyczne na temat opracowania i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego – 40 – Poz. 1625 40 prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., Nr 113, poz. 661) oraz Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniającym ww. rozporządzenie.

Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków jest obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno-budowlanej. Uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do ww. ustawy obiektów prowadzone są na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 53. ust. 4 pkt 2, art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.) oraz na etapie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane). Ponadto właściciele lub posiadacze zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków mają obowiązek zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o wszelkich zagrożeniach, niekorzystnych zmianach oraz o zmianie stanu prawnego zabytku. Mają też obowiązek uczestniczenia w kosztach badań archeologicznych prowadzonych na swoim terenie.

Zawiadomienie o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków umieszcza się na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej do czasu zamieszczenia informacji odpowiednio o włączeniu karty adresowej zabytku, o włączeniu nowej karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków albo o wyłączeniu karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków. Ponadto Wójt (burmistrz, prezydent miasta) o zamiarze włączenia karty adresowej

zabytku do gminnej ewidencji zabytków, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków zawiadamia właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem, na co najmniej 14 dni przed planowanym terminem włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków albo wyłączenia tej karty z gminnej ewidencji zabytków.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zmieniona w 2010 r. istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków, poprzez między innymi obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów decyzji o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu (WZIZT) oraz projektów budowlanych dotyczących obiektów ujętych między innymi w gminnej ewidencji zabytków.

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawą do sporządzania programów opieki jest gminna ewidencja zabytków. Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Sztutowo (zwana dalej GEZ) została sporządzona w od kwietnia 2021 do czerwca 2022 w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości. Karty sporządzono zgodnie z zmianą Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Karty adresowe zawierają następujące informacje o obiekcie:

- 1) Czas powstania;
- 2) Pierwotną i obecną funkcję;
- 3) Krótką charakterystykę;
- 4) Fotografie.
- 5) Mapkę sytuacyjną.

Tabela nr 4 zabytków wpisanych w Gminną Ewidencję Zabytków

LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
1.	nowodworski	Sztutowo	Grochowo Drugie	-	1	dom podcieniowy
2.	nowodworski	Sztutowo	Grochowo Drugie	-	2	budynek mieszkalny
3.	nowodworski	Sztutowo	Grochowo Pierwsze	-	10	budynek mieszkalny
4.	nowodworski	Sztutowo	Grochowo Pierwsze	-	17	stacja pomp
5.	nowodworski	Sztutowo	Groszkowo	-	4	budynek gospodarczy
6.	nowodworski	Sztutowo	Groszkowo	-	4	budynek mieszkalny
7.	nowodworski	Sztutowo	Groszkowo	-	6	budynek mieszkalny
8.	nowodworski	Sztutowo	Groszkowo	-	14	budynek mieszkalny
9.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Akacyjowa	15	budynek mieszkalny
10.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Barkasowa	4	budynek mieszkalny
11.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Barkasowa	5	budynek mieszkalny
12.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Brzozowa	1	budynek mieszkalny
13.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Kasztanowa	11	budynek gospodarczy
14.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Kasztanowa	13	budynek mieszkalny
15.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Leśna	2	budynek mieszkalny
16.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Morska	1	budynek mieszkalny
17.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	15 A	budynek mieszkalny
18.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	16	budynek mieszkalny
19.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	17	budynek mieszkalny
20.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	21	budynek mieszkalny
21.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	23	budynek mieszkalny
22.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	27	budynek mieszkalny
23.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	31	budynek mieszkalny
24.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	32	budynek mieszkalny

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

25.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	35	budynek mieszkalny
26.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	37	budynek mieszkalny
27.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	38	budynek mieszkalny
28.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	41	budynek mieszkalny
29.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	43	budynek mieszkalny
30.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Piaskowa	45	budynek mieszkalny
31.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Polna	8	budynek mieszkalny
32.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Polna	12	budynek mieszkalny
33.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Polna	15A	budynek mieszkalny
34.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Polna	30	budynek mieszkalny
35.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Polna	32	budynek mieszkalny
36.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	-	stacja trafo
37.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	13	budynek mieszkalny
38.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	37	budynek mieszkalny
39.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	41	szkoła i budynek urzędu gminy
40.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	45	budynek mieszkalny
41.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	47	budynek mieszkalny
42.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	79	budynek mieszkalny
43.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	93/95/ 97	budynek mieszkalny
44.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	103	budynek mieszkalny
45.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	107 A	budynek mieszkalny
46.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	121	budynek mieszkalny
47.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	123	budynek mieszkalny
48.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	133	budynek mieszkalny
49.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	143	budynak mieszkalny
50.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	157	budynek mieszkalny

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

51.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	173	budynek mieszkalny
52.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	175	budynek mieszkalny
53.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Rybacka	183	budynek mieszkalny
54.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Słoneczna	13	budynek mieszkalny
55.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Słoneczna	15	budynek mieszkalny
56.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Zalewowa	4	budynek mieszkalny
57.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Układ ruralistyczny w zakresie oznaczonym strefą ochrony konserwatorskiej "B" Miejscowego Planu Zagospodarowania Wsi Kąty Rybackie		
58.	nowodworski	Sztutowo	Kobyła Kępa	-	3	budynek mieszkalny
59.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	1	budynek mieszkalny
60.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	1	budynek gospodarczy
61.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	1	budynek gospodarczy
62.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	2	budynek mieszkalny
63.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	5A	budynek mieszkalny wraz z oborą
64.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	8	dawna szkoła
65.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	8	budynek gospodarczy
66.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	11	budynek mieszkalny
67.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	12	obora-stodoła
68.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	13	budynek mieszkalny
69.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	15	budynek mieszkalny
70.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	16	budynek mieszkalny
71.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	17	budynek mieszkalny
72.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	19	budynek mieszkalny
73.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	22	budynek mieszkalny
74.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	22	budynek gospodarczy

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

75.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	32	budynek mieszkalny
76.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	34	budynek mieszkalny
77.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	34	spichlerz
78.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	34	budynek gospodarczy
79.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	34	stodoła
80.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	35	budynek mieszkalny
81.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	35	budynek gospodarczy
82.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	36	budynek mieszkalny
83.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	36	budynek gospodarczy
84.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	42	budynek gospodarczy
85.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	51	budynek mieszkalny
86.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	52	budynek mieszkalny
87.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	52	budynek gospodarczy
88.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	56	budynek mieszkalny
89.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	58	budynek mieszkalny
90.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	58	budynek gospodarczy
91.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	59	budynek mieszkalny
92.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	60	budynek mieszkalny
93.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	61	budynek mieszkalny
94.	nowodworski	Sztutowo	Łaszka	-	62	budynek mieszkalny
95.	nowodworski	Sztutowo	Płonina	-	koło nr 8	kapliczka przydrożna
96.	nowodworski	Sztutowo	Płonina	-	6	budynek mieszkalny
97.	nowodworski	Sztutowo	Płonina	-	7	budynek mieszkalny
98.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	hitlerowski obóz koncentracyjny
99.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	2	willa komendanta obozu koncentracyjnego
100.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	4	psiarnia

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

101.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	brama wjazdowa
102.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	budynek krematorium
103.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	komora gazowa
104.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	ogrodzenie
105.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	barak administracyjny
106.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	bunkier I
107.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	bunkier II
108.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	barak-kantyna
109.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	dawna wartownia obozu
110.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	dawny budynek komendantury
111.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	barak - blok kobiecey
112.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	barak 8 i 8a
113.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	brama śmierci
114.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	budynek gospodarczy - obecnie stolarnia
115.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	tereny nowego obozu
116.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	garaże i bud. Gospodarcze
117.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	budynek ogrodnictwa
118.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	wieża strażnicza
119.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	wieża strażnicza II
120.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	Stos Całopalny
121.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	21 bloków - pomników w miejscach niezachowanych baraków
122.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	6	Nowa Kuchnia
123.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	7	tereny fabryczne obozu koncentracyjnego - hala 1
124.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Muzealna	7	tereny fabryczne obozu koncentracyjnego - hala 2

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

125.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	w ciągu drogi nr 2314G	most zwodzony na Wiśle Królewieckiej
126.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	1	budynek mieszkalny
127.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	4	budynek mieszkalny
128.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	5	budynek mieszkalny
129.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	6	budynek mieszkalny
130.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	7	budynek mieszkalny
131.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	8	budynek mieszkalny
132.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	9	budynek mieszkalny
133.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	11	budynek mieszkalny
134.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	14a	budynek mieszkalny
135.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	17	budynek mieszkalny
136.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	18	budynek mieszkalny
137.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	23a	Kościół p.w. św. Wojciecha
138.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	26	budynek mieszkalny
139.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	27	budynek mieszkalny
140.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	28	budynek mieszkalny
141.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	29	budynek mieszkalny
142.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	31	budynek mieszkalny
143.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	31	budynek gospodarczy
144.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	33	budynek mieszkalny
145.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	35	budynek mieszkalny
146.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	37	budynek mieszkalny
147.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	39	budynek mieszkalny
148.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	39	budynek gospodarczy
149.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	40	budynek mieszkalny

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

150.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	43	budynek mieszkalny
151.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	45	budynek mieszkalny
152.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	47	budynek mieszkalny/sklep
153.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	51	budynek mieszkalny
154.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	53	budynek mieszkalny/sklep
155.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	55	budynek mieszkalny
156.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	57	budynek mieszkalny
157.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Gdańska	61	budynek mieszkalny
158.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Kolejowa	6	budynek mieszkalny
159.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Kolejowa	8	budynek mieszkalny
160.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Marii Konopnickiej	14	budynek mieszkalny
161.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Krótką	3	budynek gospodarczy
162.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Krótką	4	budynek gospodarczy
163.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Krótką	4	budynek mieszkalny
164.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Leśna	2	budynek mieszkalny
165.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Leśna	9	budynek mieszkalny
166.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Leśna	11	budynek mieszkalny
167.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Leśna	13	budynek mieszkalny
168.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Morska	6	budynek mieszkalny
169.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	1	budynek mieszkalno-gospodarczy
170.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	2	budynek mieszkalny
171.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	4	budynek mieszkalny
172.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	6	budynek mieszkalny
173.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	8	budynek mieszkalny
174.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	10	budynek mieszkalny
175.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	11	budynek mieszkalny

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

176.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	12	budynek mieszkalny
177.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	12	budynek gospodarczy
178.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	13	budynek mieszkalny
179.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	14	budynek mieszkalny
180.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	15	budynek mieszkalny
181.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	17	budynek mieszkalny
182.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Obozowa	21	budynek mieszkalny
183.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Parkowa	9	budynek gospodarczy
184.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Polna	1	budynek mieszkalny (<i>obiekt nie istnieje</i>)
185.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Polna	2	budynek mieszkalny
186.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Polna	3	budynek mieszkalny
187.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Polna	4	budynek gospodarczy
188.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Polna	4	budynek mieszkalny
189.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Polna	5	budynek mieszkalny
190.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Przemysłowa	2	dawna cegielnia
191.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	1	budynek mieszkalny
192.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	5	budynek mieszkalny
193.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	7	budynek mieszkalny
194.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	13	budynek mieszkalny, dawna szkoła z XX w.
195.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	13	budynek gospodarczy
196.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	13b	budynek gospodarczy
197.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	13b	budynek dawnej szkoły z XIX w.
198.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	14	poczta
199.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	15	budynek mieszkalny
200.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	16	budynek mieszkalny
201.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	16	stodoła

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

202.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	17	budynek mieszkalny
203.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	19	budynek mieszkalny
204.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	21	budynek mieszkalny
205.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	22	budynek mieszkalny
206.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	23	budynek mieszkalny
207.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	23	budynek gospodarczy
208.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	25	budynek mieszkalny
209.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	31	budynek mieszkalny
210.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	33	budynek mieszkalny
211.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	37	budynek mieszkalny
212.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	37	budynek mieszkalno-gospodarczy
213.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	50	budynek mieszkalny
214.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	52	budynek gospodarczy
215.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Szkolna	54	budynek mieszkalny
216.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Zalewowa	2	budynek mieszkalny
217.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Zalewowa	4	budynek mieszkalny
218.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Zalewowa	5	budynek mieszkalny
219.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Zalewowa	8	budynek mieszkalny
220.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Zalewowa	9	budynek mieszkalny
221.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Zalewowa	10	budynek mieszkalny
222.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Zalewowa	12	budynek mieszkalny
223.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Zaulek	1	budynek mieszkalny
224.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Zaulek	2	budynek mieszkalny
225.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Zaulek	8	budynek mieszkalny
226.	nowodworski	Sztutowo	Sztutowo	Zaulek	14	budynek mieszkalny
227.	nowodworski	Sztutowo	Kąty Rybackie	Stanowisko archeologiczne AZP 12-49/9 nr 7		

Zasoby muzealne

Na terenie gminy funkcjonują dwa muzea: Muzeum Stutthof oraz Muzeum Zalewu Wiślanego.

- **Muzeum Stutthof w Sztutowie Niemiecki Nazistowski Obóz koncentracyjny i zagłady (1939-1945)** obejmuje teren hitlerowskiego obozu koncentracyjnego, istniejącego w latach 1939-1945. Muzeum dysponuje archiwum poobozowym, na podstawie którego można ustalić nazwiska ok. 85 tysięcy więźniów, oraz zbiorami muzealnymi, których stan przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 5 zasoby muzeum Stutthof

Kategoria obiektów	Ilość
MSt-I-1 Malarstwo	92
MSt-I-2 Grafika	146
MSt-I-3 Rzeźba	49
MSt-I-4 Plastyka użytkowa (twórczość plastyczna więźniów w obozie)	181
MSt-I-5 Numizmatyka	106
MSt_I-9 Inne (m.in. znaczki o tematyce martyrologicznej)	31
MSt-II-1 Przedmioty zrabowane	63
MSt-II-2 Tekstylia poobozowe (pasiaki, numery więźniów)	86
MSt-II-3 Obuwie (drewniaki)	18
MSt-II-4 Sprzęt obozowy (stołki, stoły, miski, kubki, z których więźniowie spożywali posiłek)	197
MSt-II-5 Narzędzia terroru	16
MSt-II-6 Inne	16
Razem	1001

- **Muzeum Zalewu Wiślanego** jest oddziałem Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku. Wystawy prezentują głównie historię szkutnictwa i rybołówstwa nad Zalewem Wiślanym. Do najciekawszych eksponatów należy oryginalny warsztat szkutniczy z Łaszki, a także 10 metrowy barkas - jednostka o napędzie żaglowym

wykorzystywana do połowów jeszcze w latach 60 - tych ubiegłego wieku. W zbiorach znajduje się także kompletny zespół narzędzi szkutniczych z przełomu XIX i XX wieku, w tym kilkanaście strugów służących do obróbki drewna. W muzeum posiada również tradycyjne łodzie rybackie z okolic Zalewu Wiślanego - żakówki, a także ślizg lodowy (bojer) – „Ludowy 8” zwany także od nazwiska konstruktora „Weilandem”.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy – analiza SWOT.

Perspektywy rozwoju gminy – mocne i słabe strony oraz wynikające stąd szanse i zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego

Tabela nr 6 analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony	Szanse dla ochrony środowiska kulturowego	Zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego
<ul style="list-style-type: none"> - atrakcyjność turystyczna regionu – piękne plaże w bezpośrednim sąsiedztwie lasów Mierzei Wiślanej, walory przyrodniczo-krajobrazowe Mierzei Wiślanej, Zalewu Wiślanego i Żuław - odrębny charakter krajobrazu kulturowego Żuław - relatywna bliskość Aglomeracji Gdańskiej oraz Elbląga – obszar Mierzei głównym kąpieliskiem Elbląga i Malborka - duże możliwości rozwoju turystyki wodnej na Szkarprawie, Wiśle Królewieckiej i nad Zalewem Wiślanym położenie na szlaku	<ul style="list-style-type: none"> - krótki sezon turystyczny - duża atrakcyjność turystyczna sąsiednich gmin - zły stan dużej części substancji zabytkowej - mała świadomość społeczna znaczenia dziedzictwa kulturowego - brak programów wspierania ochrony środowiska kulturowego - małe wykorzystanie walorów krajobrazowych żuławskiej części gminy	<ul style="list-style-type: none"> - wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki - włączenie dziedzictwa kulturowego w budowanie tożsamości społeczności lokalnej - wykorzystanie mody na turystykę kulturową dla przedłużenia sezonu turystycznego - rozwój turystyki wodnej i agroturystyki szczególnie w żuławskiej części gminy - wykorzystanie możliwości na właściwą konserwację budynków zabytkowych	<ul style="list-style-type: none"> - realna groźba utraty wielu obiektów zabytkowych - tendencja do modernizacji obiektów zabytkowych bez liczenia się z wartością oryginalnej substancji zabytkowej - groźba daleko idących niekorzystnych przekształceń przestrzennych w miejscowościach pasa nadmorskiego w wyniku presji inwestycyjnej na tym obszarze - istnienie budynków opuszczonych i takich, których właściciele nie są w stanie odpowiednio dbać o swoją nieruchomość

wodnym z Wisły na Zalew Wiślany i na Kanał Elbląski - duże walory przyrodnicze Parku Krajobrazowego Mierzei Wiślanej - brak zakładów i instalacji szkodliwych dla środowiska - istnienie na terenie gminy Muzeum Stutthof			
--	--	--	--

Cele i kierunki działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na lata 2024 - 2027 dla Gminy Sztutowo.

W Gminie Sztutowo zachowało się ponad dwieście budynków objętych ochroną poprzez wpis do Gminnej Ewidencji Zabytków. Trzeba dołożyć wszelkich starań, aby zachować ich oryginalną substancję zabytkową. Rozwój przestrzenny gminy należy oprzeć na zasadzie dobrej kontynuacji, która powinna wyrażać się w zrównoważonym rozwoju miejscowości gminy, ograniczeniu tworzenia nowych osiedli poza historycznymi strefami osadniczymi, w niezakłócaniu tradycyjnego charakteru zabudowy, wpisywaniu się nowych obiektów zarówno w ukształtowaną historycznie tkankę przestrzenną, jak też w dopasowaniu ich formy architektonicznej do form wykształconych na terenie Żuław. Na obszarach narażonych na znaczną presję inwestycyjną (miejscowości położone wzdłuż Mierzei Wiślanej – Sztutowo i Kąty Rybackie) należy szczególnie wnikliwie sprawdzać stosowanie zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, aktualizować MPZP i obejmować nimi wszystkie cenne kulturowo obszary oraz w nowych dokumentach planistycznych należy objąć strefami ochrony archeologicznej układy ruralistyczne o historycznej metryce – Sztutowo, Skowronki i Kąty Rybackie.

Szansą na rozwój gminy jest wykorzystanie znacznego potencjału turystycznego jakim dysponuje nie tylko jej część północna. Na żuławskim obszarze gminy istnieją świetne warunki do rozwoju turystyki wodnej. Należy jedynie rozpropagować te walory zarówno wśród mieszkańców, jak też wśród potencjalnych turystów.

Zgodnie z przytoczonymi w poprzednich rozdziałach przepisami ustawowymi

ochrona zabytków należy do zadań własnych gminy. Ustalone poniżej priorytety, cele strategiczne i wynikające z nich cele operacyjne oraz kierunki działania wyznaczają działania gminy w zakresie ochrony zabytków na lata 2024-2027.

Priorytety i cele strategiczne.

PRIORYTET 1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych dla zabezpieczenia obiektów zabytkowych.

CEL STRATEGICZNY 2. Dbłość o stan zachowania zabytków będących własnością gminy.

CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami.

PRIORYTET 2. Wzmacnianie tożsamości kulturowej oraz upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym i walorach turystycznych gminy.

CEL STRATEGICZNY 4. Włączenie społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

CEL STRATEGICZNY 5. Wyeksponowanie oraz promowanie dziedzictwa kulturowego gminy.

Tabela nr 7 Cele i działania ustalone w „Programie Opieki nad Zabytkami” dla Gminy Sztutowo na lata 2024 – 2027 (wraz z terminarzem).

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	DZIAŁANIA	TERMINARZ DZIAŁAŃ
CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych dla zabezpieczenia obiektów zabytkowych	CEL OPERACYJNY 1. Wykorzystanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jako instrumentu przyczyniającego się do poprawy ładu przestrzennego gminy oraz ochrony zabytków	Działanie 1 . Opracowywanie i uaktualnianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla jednostek osadniczych gminy	Sukcesywnie
	CEL OPERACYJNY 2. Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz działania na rzecz jego poprawy	Działanie 2. Monitoring stanu zachowania obiektów wpisanych do rejestru oraz do	Sukcesywnie

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

		Gminnej Ewidencji Zabytków, a w razie potrzeby informowanie władz konserwatorskich o zagrożeniu budowli zabytkowych i ładu przestrzennego w gminie	
		Działanie 3. Weryfikacja w terenie stanu obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków	Sukcesywnie
		Działanie 4. Sporządzenie sprawozdania z realizacji zadań wynikających z „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Sztutowo”	Grudzień 2024 r. Grudzień 2026 r.
		Działanie 5. Opracowanie „Programu opieki nad zabytkami” dla Gminy Sztutowo na lata 2027-2030	Grudzień 2026 r.
	CEL OPERACYJNY 3. Objęcie ochroną prawną szczególnie wartościowych zabytków	Działanie 6. Współpraca przy opracowywaniu wniosków do Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie najcenniejszych zabytków do rejestru zabytków	Sukcesywnie
	CEL OPERACYJNY 4. Stworzenie zachęt finansowych zmierzających do poprawy stanu zachowania zabytków dla właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków	Działanie 7. Stworzenie ram prawnych umożliwiających przyznawanie dotacji do remontów poprawiających stan zachowania obiektów zabytkowych	Sukcesywnie w ramach posiadanych środków
	CEL OPERACYJNY 5. Promocja adaptacji obiektów zabytkowych na obiekty o funkcji turystycznej i usługowej	Działanie 8. Zapoznanie właścicieli zabytków z możliwościami rozwinięcia własnej działalności gospodarczej w oparciu o posiadane	Sukcesywnie

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

		nieruchomości zabytkowe (agroturystyka, pensjonaty, ośrodki konferencyjne, stacje wodne)	
		Działanie 9. Pozyskiwanie przez gminę inwestorów na zagospodarowanie obiektów zabytkowych	Sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 2. Dbłość o stan zachowania zabytków będących własnością gminy	CEL OPERACYJNY 6. Zachowanie oryginalnej substancji zabytkowej obiektów będących własnością gminy	Działanie 10. Remonty i restaurowanie obiektów zabytkowych będących własnością gminy, w sposób zgodny z zaleceniami konserwatorskimi	Sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami	CEL OPERACYJNY 7. Pomoc przy pozyskiwaniu środków budżetowych i unijnych przeznaczonych na remonty i restauracje obiektów zabytkowych	Działanie 11. Podjęcie starań w Urzędzie Marszałkowskim na rzecz włączenia zabytków z terenu gminy do projektów mających na celu finansowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, działania na rzecz opracowania i realizacji takich projektów	Sukcesywnie
		Działanie 12. Pomoc w uzyskiwaniu dofinansowania ze środków budżetowych i unijnych przez właścicieli obiektów zabytkowych chcących je adaptować do potrzeb agroturystyki, tworzenia pensjonatów itp.	Sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 4. Włączenie społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego	CEL OPERACYJNY 8. Zwiększenie wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców gminy nt. wagi kultywowania tradycji kulturowych regionu	Działanie 13. Wprowadzenie do programów szkolnych elementów wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	Sukcesywnie

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINA SZTUTOWO

		Działanie 14. Zaznajomienie pracowników Urzędu Gminy, policji, nauczycieli, właścicieli nieruchomości zabytkowych z dziedzictwem kulturowym gminy	Sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 5. Wyeksponowanie oraz promowanie dziedzictwa kulturowego gminy	CEL OPERACYJNY 9. Działania na rzecz estetyki krajobrazu kulturowego	Działanie 15. Oznaczenie, zabezpieczenie oraz wyeksponowanie obiektów zabytkowych w gminie	Sukcesywnie
		Działanie 16. Dbałość o efektowny wygląd i odpowiednią aranżację przestrzeni publicznej w otoczeniu obiektów zabytkowych	Sukcesywnie
	CEL OPERACYJNY 10. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy	Działanie 17. Utworzenie na stronie internetowej gminy podstron poświęconych dziedzictwu kulturowemu i zabytkom gminy	Sukcesywnie
		Działanie 18. Opracowanie przewodnika po gminie (uwzględniającego potencjał turystyki wodnej)	sukcesywnie.
		Działanie 19. Wykorzystanie imprez masowych organizowanych w gminie oraz innych okazji budzących zainteresowanie mediów do promocji dziedzictwa kulturowego gminy	sukcesywnie

Monitoring realizacji „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami”.

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt/burmistrz/prezydent ma obowiązek sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji

przez Radę Gminy.

Wyniki osiągnięte przy realizacji Programu Opieki nad Zabytkami powinny być oceniane na podstawie stopnia realizacji działań wyszczególnionych powyżej.

7. Założenia programowe oraz zasady realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa główne cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami
- ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy w właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami. Niniejszy Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest programem kierunkowym, uwzględniającym także założenia ogólnych planów i opracowań strategicznych, dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Sztutowo .

Z drugiej strony ideą nadrzędną Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami jest budowanie tożsamości kulturowej regionu i silnych związków mieszkańców z zamieszkałym przez nich terenem i jego przeszłością. Cele i kierunki działań sformułowane są w perspektywie wieloletniej i wykraczają często poza 4-letni okres obowiązywania Programu. W Programie wyznaczono cele, kierunki działań wraz

z zadaniami, które są kontynuacją działań określonych w Gminnym programie opieki nad zabytkami Gminy Sztutowo na lata 2017-2020. Zostały one sformułowane w perspektywie wieloletniej i wykraczają często poza czteroletni okres obowiązywania Gminnego Programu. Możliwy jest podział realizacji zadań na podokresy w powiązaniu z ustawowym obowiązkiem złożenia po 2 latach przez władze gminy sprawozdania z częściowego wykonania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania Gminnego Programu oraz efektywność ich wykonania.

8. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbałość o zabytek polega między innymi na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych.

Dla jednostki samorządu terytorialnego posiadającej tego rodzaju tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane ze zmianą ich funkcji w przestrzeni publicznej oraz ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań. Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze gminy z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich lub robót budowlanych, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych. Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

❖ **źródła krajowe:**

- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje gminne,
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
- fundusze od fundacji,
- Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków,
- Fundusz Kościelny.

❖ **źródła pozostałe:**

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- źródła pozaunijne – Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

8.1 Dotacje

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,

- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków,
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,

- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

❖ **Dotacje Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków**

– zasady udzielania dotacji określa Zarządzenie nr 4/2019 Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 21 stycznia 2019 r. w sprawie udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków usytuowanym na terenie województwa pomorskiego ze środków finansowych pozostających w dyspozycji Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz trybie rozliczania i zasadach kontroli prawidłowości wykorzystania dotacji.

❖ **Dotacje wojewódzkie i powiatowe**

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa/Powiatu w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy tym zabytku. Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego – 48 – Poz. 162.

❖ **Dotacje z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego**

– reguluje uchwała Nr 33/III/14 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 8 grudnia 2014 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa pomorskiego. Udzielenie dotacji może nastąpić po złożeniu przez podmiot, wniosku kierowanego do Zarządu Województwa Pomorskiego. Wnioski (w wersji papierowej) należy składać w terminie do 30 października (w przypadku wysłania drogą pocztową decyduje data stempla pocztowego) każdego roku poprzedzającego rok realizacji prac lub robót według wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do niniejszej uchwały, z zastrzeżeniem prac

interwencyjnych wynikających z zagrożenia zabytku.

❖ **Dotacje Starostwa Powiatowego w Nowym Dworze Gdańskim**

– Uchwała nr I/7/2021 Rady Powiatu w Nowym Dworze Gdańskim z dnia 29 stycznia 2021 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków, położonym na obszarze Powiatu Nowodworskiego. Wnioski o dotacje składa się do 28 lutego roku, w którym dotacja ma zostać udzielona.

❖ **Dotacje gminne**

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawą o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym dofinansowanie na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielone przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała podjęta przez radę gminy.

Gmina Sztutowo nie posiada opracowanej uchwały w sprawie udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

8.2 Źródła zewnętrznego finansowania – krajowe

❖ **Konkurs „Zabytek Zadbany”**

„Zabytek Zadbany” jest corocznym konkursem ogłaszającym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 r. podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa. Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego

utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Obiekty można zgłaszać w 6 kategoriach:

- Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu,
- Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe),
- Adaptacja obiektów zabytkowych,
- Architektura i budownictwo drewniane,
- Architektura przemysłowa i budownictwo inżynieryjne,
- Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

❖ **Fundusz Termomodernizacji i Remontów**

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię cieplną.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły – wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilanego ze środków budżetu państwa.

❖ **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)**

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest głównym źródłem finansowania w Polsce inwestycji proekologicznych. Wraz z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej NFOŚiGW tworzy system funduszy ekologicznych. W ramach NFOŚiGW realizowane są projekty

termomodernizacji zabytkowych budynków. Remonty termomodernizacyjne przyczynią się do redukcji zużycia energii pierwotnej i końcowej oraz spowodują obniżenie kosztów zużycia energii elektrycznej i ciepłej. Dodatkowo prace remontowe będą miały również walor konserwatorski, gdyż zostaną przeprowadzone w obiektach zabytkowych, cennych dla kultury narodowej.

❖ **Program Kultura – Interwencje**

Organizatorem Programu Kultura – Interwencje jest Narodowe Centrum Kultury. Celem strategicznym Programu jest tworzenie warunków dla wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie regionalnym, lokalnym i krajowym poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym.

Koncepcja programu została oparta na założeniu, że uczestnictwo w kulturze sprzyja podnoszeniu kompetencji społeczeństwa, tworzeniu warunków do rozwijania aktywności twórczej i przygotowaniu obywateli do aktywnego udziału w różnych formach życia społecznego. O wsparcie w ramach programu Kultura – Interwencje mogą ubiegać się zarówno samorządowe instytucje kultury (z wyłączeniem instytucji współprowadzonych przez Ministra oraz jednostki samorządu terytorialnego), jak i organizacje pozarządowe.

❖ **Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków**

Dnia 1 stycznia 2018 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tworzące Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków jako państwowy fundusz celowy. Środkami Funduszu będzie dysponował Generalny Konserwator Zabytków, działający w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

❖ **Fundusz dopłat z Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie**

Celem rządowego programu bezzwrotnego finansowego wsparcia budownictwa jest zwiększenie zasobu lokali mieszkalnych oraz lokali i pomieszczeń z zakresu pomocy społecznej, służących zaspokajaniu potrzeb osób o niskich i przeciętnych dochodach.

❖ **Fundusz Kościelny**

Fundusz Kościelny został powołany na mocy art. 8 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz.

87, z późn. zm.) jako forma rekompensaty dla kościołów za przejęte przez Państwo nieruchomości ziemskie. Kościelne osoby prawne mogą ubiegać się o przyznanie dotacji z Funduszu Kościelnego na konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w znaczeniu nadanym przez aktualne ustawodawstwo. Szczegółowe informacje dotyczące zasad postępowania przy udzielaniu dotacji z Funduszu Kościelnego ogłasza Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, zwanego dalej „MSWiA”, oraz w BIP MSWiA.

8.2.1. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

❖ **Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ochrona Zabytków**

Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

W ramach Programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
- prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);
- prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków);

- prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych).

Do programu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich. O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

❖ **Program „Infrastruktura kultury”**

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

❖ **Dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na badania archeologiczne**

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

- niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa archeologicznego z wykorzystaniem metod tradycyjnych i nowoczesnych, m.in. badań powierzchniowych, prospekcji podwodnej, badań geofizycznych, prospekcji lotniczej, skaningu laserowego;
- opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

8.3. Źródła zewnętrznego finansowania – pozostałe

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków może odbywać się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej.

❖ **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)**

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (inaczej FEnIKS) na lata 2021- 2027 to następca Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ). Budżet wynosi ponad 25 miliardów euro (w formie dotacji, instrumentów finansowych i instrumentów łączących finansowanie zwrotne oraz dotacyjne) i będzie przeznaczony na kluczowe projekty środowiskowe, energetyczne oraz transportowe, a także na wsparcie w obszarze kultury i ochrony zdrowia.

Głównym celem Programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez m.in. wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym. Program ma przyczynić się m.in. do wzmocnienia ochrony zabytków o krajowym i światowym znaczeniu, zarówno ruchomych, jak i nieruchomych. Wsparcie ukierunkowane zostanie na tworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych stymulujących do aktywnego uczestnictwa w kulturze i w życiu społecznym, w tym eliminację barier w dostępie do kultury dla grup z różnych przyczyn wykluczonych. Wsparciem zostaną objęte państwowe i współprowadzone instytucje kultury, biblioteki przechowujące Narodowy Zasób Biblioteczny oraz publiczne szkoły i uczelnie artystyczne. Ponadto o wsparcie mogą ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego oraz kościoły i związki wyznaniowe w zakresie prowadzonej działalności kulturalnej, zlokalizowane na obszarach wpisanych na listę UNESCO lub Pomników Historii. Zakres wsparcia w ramach celu szczegółowego obejmuje także działania infrastrukturalne mające na celu ochronę i zachowanie otoczenia zabytkowych obiektów.

❖ **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027**

- Zaawansowane usługi cyfrowe – jednym z celów programu jest stymulowanie rynku ponownego wykorzystywania zasobów kultury i danych naukowych. Powstałe e-usługi powinny zapewnić zdalny dostęp do unikalnych narzędzi oraz umożliwić przetwarzanie, analizę, bezpieczne gromadzenie i archiwizację dużych zbiorów danych, co będzie skutkowało przyspieszeniem rozwoju takich

obszarów jak np.: kultura i rozrywka, motoryzacja, e-zdrowie, transport, bezpieczeństwo publiczne, energetyka, technologie finansowe czy rolnictwo.

- Wysoka jakość i dostępność e-usług publicznych – np. tworzenie, rozwój, integracja e-usług publicznych, wykorzystanie potencjału informacji sektora publicznego (ISP) i technologii w administracji z zastosowaniem np. analiz wielkich zbiorów danych oraz metod sztucznej inteligencji.
- Cyfrowa dostępność i ponowne wykorzystanie informacji – np. digitalizacja zasobów kultury, administracji i nauki (m.in. dane z badań naukowych oraz zasobów edukacyjnych finansowanych ze środków publicznych). Program zakłada podejmowanie działań zwiększających otwartość oraz poziom ponownego wykorzystania danych z zasobów kultury, nauki i administracji.

Wsparcie będzie udzielane również na budowę lub modernizację i udostępnianie rozwiązań informatycznych do prowadzenia zaawansowanej analityki danych z wykorzystaniem nowych technologii. Beneficjentami Programu mogą być m.in.: instytucje kultury, przedsiębiorcy, obywatele.

❖ **Kreatywna Europa 2021-2027**

Kreatywna Europa (Creative Europe) to program Komisji Europejskiej, którego celem jest wsparcie ponadnarodowych działań europejskich sektorów kultury, audiowizualnego i kreatywnego w obszarze kultury i sztuki przyczyniających się do budowania kompetencji, profesjonalizacji i zwiększania konkurencyjności sektorów na rynku globalnym, wpływ na zwiększanie dostępu do kultury i sztuki, docieranie do nowych grup odbiorców i zwiększanie uczestnictwa w kulturze, rozwój współpracy międzynarodowej oraz wsparcia ponadnarodowego obiegu europejskich dzieł i twórców, ochrony i propagowania różnorodności kulturowej i językowej oraz europejskiego dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie technologii i wdrażanie innowacji w sektorach oraz dostosowania sektorów do zmiany cyfrowej. W ramach nowej edycji Programu istotne będą także wsparcie sektorów w odbudowie po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19, zrównoważony rozwój i zielona transformacja sektorów, równość i równouprawnienie oraz włączanie społeczne poprzez kulturę i sztukę.

Program będzie wdrażany poprzez komponenty: – komponent Media – wspierający działania sektora audiowizualnego, – komponent Kultura – wspierający działania sektorów kultury i kreatywnego, – komponent międzysektorowy – wspierający rozwój innowacji w projektach łączących sektory kultury, kreatywny i audiowizualny, a

także sektor wysokiej jakości mediów informacyjnych i rozwój umiejętności krytycznego korzystania z mediów.

9. Bibliografia

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
3. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
4. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.
5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.
6. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.
7. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami;
8. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.
9. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.
10. Materiały w posiadaniu Urzędu Gminy Sztutowo
11. Plan odnowy miejscowości Łaszka.
12. www.nid.pl.
13. www.nimoz.pl.
14. www.stat.gov.pl/gus.
15. www.isap.sejm.gov.pl.
16. ŻUŁAWY OSWAJANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO
Poznań – Pruszcz Gdański 2011 redakcja Anna Weronika Brzezińska
Wydawnictwo Jasne ul. Jacka Soplicy 10/14, 83-000 Pruszcz Gdański

10. Spis tabel i zdjęć

Tabela nr 1 wykaz stanowisk archeologicznych

Tabela nr 2 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do „Rejestru zabytków województwa pomorskiego”.

Tabela nr 3 Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Tabela nr 4 zabytków wpisanych w Gminną ewidencje zabytków

Tabela nr 5 zasoby muzeum Stutthof

Tabela nr 6 analiza SWOT

Tabela nr 7 Cele i działania ustalone w „Programie Opieki nad Zabytkami” dla Gminy Sztutowo na lata 2024 – 2027 (wraz z terminarzem).

Zdjęcie nr 1 – Łaszka nr 52

Zdjęcie nr 2 – Łaszka nr 15

Zdjęcie nr 3 – Łaszka nr 59

Zdjęcie nr 4 – Sztutowo ul. Szkolna 13

Zdjęcie nr 5 – Sztutowo ul. Szkolna 13 b

Zdjęcie nr 6 – Łaszka 22

Zdjęcie nr 7 – Płonina nr 6

Zdjęcie nr 8 – Kąty Rybackie ul. Rybacka 13

Zdjęcie nr 9 – Kapliczka przydrożna w miejscowości Płonina

Uzasadnienie

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami zostały ustawowo włączone do katalogu zadań samorządów terytorialnych. W szczególności zadania własne gminy obejmują sprawy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wynika obowiązek sporządzenia przez Wójta Gminy gminnego programu opieki nad zabytkami. Program ten sporządza się na okres 4 lat. Celem programu jest rozpoznanie stanu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy, zahamowanie degradacji substancji zabytkowej i zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie atrakcyjnego wizerunku gminy. "Program Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Sztutowo na lata 2024 - 2027" uzyskał wymaganą prawem pozytywną opinię Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i podlega przyjęciu przez Radę Gminy Sztutowo.

Uchwalenie programu wypełnia wymóg ustawy, jednocześnie pozwala zebrać w jednym dokumencie informacje dotyczące aktualnego stanu ochrony zabytków, jak i zamierzeń gminy w tym zakresie w najbliższych latach. Umożliwi to też monitorowanie podejmowanych działań i ocenę postępów w zakresie szeroko pojętej opieki nad zabytkami.

Określenie w programie działań zmierzających do zachowania i poprawy stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Sztutowo przyczyni się do podniesienia świadomości tożsamości kulturowej, atrakcyjności turystycznej gminy oraz jej promocji w regionie.